

URTX

E LS MESTRES A TÀRREGA **DE MITJAN SEGLE XV A INICIS DEL XVIII**

Ramon Miró Baldrich

ELS MESTRES A TÀRREGA DE MITJAN SEGLE XV A INICIS DEL XVIII

**Ramon
Miró Baldrich**
Professor de l'IES
Lo Pla d'Urgell
de Bellpuig

Preliminars

En una línia de continuïtat amb l'estudi dels predicadors de la Quaresma, presentem l'estudi dels mestres a Tàrrega fins al Decret de Nova Planta, per assenyalar com a data límit una fita significativa i que afectà radicalment l'estructuració del Consell municipal¹.

Com en el cas de Cervera, hem seguit de manera prioritària les dades dels llibres d'albarans, que ens donen les despeses efectives realitzades en el pagament dels mestres de les escoles de la vila. També, de tant en tant, hi ha referència a despeses en adobs de l'edifici.

Als llibres de capitulacions i als d'actes i memòries hem trobat algunes capitulacions dels paers amb els mestres, que donaven dades complementàries a tenir en compte; no es conserva, però, una seguida de les capitulacions reals que s'hagueren de fer si considerem l'alt grau de variació que hi hagué en l'exercici d'aquests càrrecs.

Finalment, els llibres de consells recullen una colla de referències a cercar mestre o a tractar amb en tal i en tal altre perquè restin a Tàrrega, però, com podreu comprovar, poques vegades donen les determinacions finals, puix que el recurs més usual és l'elecció de dos o tres prohoms perquè, conjuntament amb els paers, s'encarreguin directament de tractar-ho amb la persona implicada.

Al següent apartat donem, resumides, les dades localitzades en els àmbits de recerca, especialment a la sèrie de llibres d'albarans (després, llibres de pòlisses). El seguiment dels llibres de consells no ha estat en absolut fet d'una manera continuada; sí que hem revisat i utilitzat les dades que en dóna Josep M. Segarra als seus dos volums de la *Història de Tàrrega* -i ja en nota hem fet les referències pertinents-² El material d'arxiu consultat per-

tany tot a l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega, Fons Municipal; citem les sèries de llibres directament per la sigla: C (llibres de consells), Cap. (llibres de capitulacions), CI (llibres de capitulacions de clavaria), A (llibres d'albarans), -continuats per- P (llibres de pòlisses), AM (llibres d'actes i memòries) i Cr (llibres de crides). Només a l'annex documental final donem referències de manera detallada.

Tractem després els inicis de l'escola, amb el comentari de l'escassa documentació conservada (i pràcticament nul·la a nivell de llibres de comptabilitat, durant el segle XIV). El següent apartat és dedicat a considerar la variació en la denominació de les escoles i a parlar dels diferents emplaçaments.

A *Mestres i sous* parlem de les titulacions dels mestres, de llur varietat, de les maneres de cobrar els sous i de l'evolució en les quantitats cobrades. Al penúltim apartat seguim amb la consideració dels estudis i de les formes de control que hi hagué. I, a l'últim apartat, acabem considerant casos de mobilitat dels mestres entre diverses poblacions, i més aviat especulant alguna mobilitat dels estudiants.

Les dades

1343 (24 maig) mestre Andreu de Robió, que ja ha acomplert els dos anys de conducció com a mestre de l'estudi, s'ofereix a restar dos anys més si li mantenen els tractes; el Consell accepta l'oferiment (C, 41r i v).

1364 (26 abril) degut a les queixes dels escolars pel mestre que tenen, el Consell determina que sigui cercat un mestre apte i convenient, i accepten l'oferta de Francesc Aguiló de cercar-lo (C, 64r).

1376 (13 desembre) posen en coneixement del Consell que s'ha ensorrat una part de la casa

de P. Llorenç, en què la universitat hi té l'escola de gramàtica, la qual cosa fa perillar la vida dels estudiants (C, 25r).³

1378 (27 octubre) marxa el mestre de gramàtica; encarreguen al paer G. Esteve que cerqui un bon home que llegeixi la gramàtica (C,).⁴

1440 (22 juliol) l'escola era prop del bordell, i després d'alguns escàndols decideixen cercar un altre lloc per a l'escola (C, 125v).⁵

1443 (4 juny) el Consell determina destinar els diners del salari per al mestre a pagar els crèdits de la vila, i determinen cercar un noi hàbil que faci de mestre només pels diners pagats pels escolars (C, 59r); (11 novembre) el Consell determina vendre l'alberg de les escoles, que és de la vila (C, 82r i v).

1444 (20 gener) el reverend fra Gasset, bisbe, natural de Tàrraga, s'ofereix per fer de mestre per 50 florins anyals, i alhora llegirà cada dia el saltiri a l'església major; després en demana 200 i accedeixen a aportar-ne 100 i que cobri els altres dels escolars; la cosa no va endavant. Troben nou mestre i no hi va ningú, per la qual cosa fan una crida.⁶

1457 (sense data) pagament de tres lliures a Berenguer Monclar, de la vila de Cervera, les

quals li paga cada any madona Manescala per la casa que la universitat té en servei de les escoles (CI, 37r); (sense data) al mestre de les escoles, per regir-les, 20 lliures (CI, 37r); (sense data) a en Malet, que és estat mestre de les escoles l'any 1456, per regir-les aquell any, 5 lliures 10 sous (CI, 42r).

1460 (sense data) al mestre de les escoles, per regir-les, 14 lliures (CI, 67v); a Berenguer Muntclar, de Cervera, pel censal que li fa la casa on tenen les escoles, 3 lliures (CI, 67v).

1470 (sense data) al mestre de les escoles, i no es consigna cap quantitat (CI, 78v); (sense data) al lloguer de les escoles, i no es consigna cap quantitat (CI, 78v).

1478 (1 maig) aconduir mestre Malet per regir les escoles de la vila aquest any (C, 57r).

1479 (12 octubre) paguen 25 sous a Francí Esplugues, que els havia bestrets en l'obra de la casa de les escoles, que fou d'Antoni Duran (A, 7v); (8 novembre) Francí Esplugues i Guim de Maromana, mestres de cases, cobren 9 lliures per les obres fetes a la casa de les escoles, "la qual stava ab molt perill e neguns estudiants no y podien star salvament ni segura" (A, 8v).

Església parroquial de Santa Maria de l'Alba de Tàrraga.

A començaments del segle XX. (Fotografia L. Roisin i Bashard, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya).

1480 (31 març) al teuler que fa la teula a Ciutadilla, per 1000 teules per obrar l'escola, 40 sous (A, 19v).

1481 (7 novembre) compren posts per fer portes a les cambres de l'escola (A, 63v); (9 gener) diverses despeses a la casa de les escoles (A, 64r).

1482 (24 maig) a l'honorable mossèn Joan Malet, per regir les escoles de la vila l'any present, 22 lliures (A, 62v);⁷ (8 desembre) al temps de la verema, Llorenç Sorribes, estudiant de la vila, ha fet guarda al portal de Sant Antoni -cobra 30 sous-, i Joan Malet, estudiant de la vila, ha fet guarda al portal de Falcó -cobra 23 sous i 4 diners- (A, 74v); (22 abril) a l'honorable mestre Joan Malet, 4 mitgeres i 2,5 punyeres d'ordi a compliment de les 60 mitgeres en paga de les 12 lliures, amb devallants de major quantitat, pel salari de regir les escoles de la vila (A, 237r).

1483 (29 octubre) compren bigues per adobar la casa de les escoles (A, 109v).

1484 (15 abril) a mestre Melet, mestre de les escoles, 8 lliures per raó de la seva conducció l'any present (A, 115v).

1485 (29 març) al magnífic misser Malet, 13 lliures "que li eren degudes de ses dietes con vench ací en Tàrrega" (A, 126r); (30 març) a l'honorable mestre Malet, mestre de les escoles, 6 lliures a compliment de les 20 lliures degudes pel salari a ell promès en consell general (A, 126v).

1486 (20 novembre) fer portes i altres obres necessàries a la casa de les escoles de la vila (A, 168v).

1502 (30 maig) el Consell, atenent que la pensió donada a mestre Lor era tan alta, decidí que fos partida entre ell i mestre Joan Castelló, fill de la vila; mestre Lor no accepta partir-la i demana que el considerin desconduït; el Consell elegeix prohoms perquè, amb els paers, parlin amb mestre Lor, però també els dóna poder per poder conduir mestre de les escoles amb el menor salari que podran (C, 50v-51r).

1504 (19 juny) un francès que l'any anterior feia de batxiller, enguany demana tenir l'estudi; accepten, amb la condició que tingui un batxiller, i elegeixen prohomenia per a tractar-ho (C, 103v).

1505 (28 agost) ha arribat a la vila un framenor, custodi de Sant Francesc, que ofereix quedar-se a sermonar i fer de mestre, amb el salari degut; elegeixen prohomenia per a conduir

el mestre i frare (C, 147v); (23 setembre) passa un mestre per la vila, i, com que no en tenen, decideixen aconduir-lo amb un sou de vuit lliures (C, 150r).

1514 (23 juliol) el Consell determina que una prohomenia, formada per misser Dionís, mestre Farreró i Joan Ponses, tracti amb mestre Apira per aconduir-lo com a mestre d'escoles (C, 148v).

1516 (24 juny) el Consell encarrega als paers i a una prohomenia (formada per misser Dionís, mestre Lor i mestre Farreró) que tractin amb mestre Belart, batxiller, per aconduir-lo com a mestre de les escoles (C, 18r).

1518 (12 abril) el Consell passa a la prohomenia la resolució del cas del mestre d'escoles i metge que vol venir a Tàrrega (C, 66v); (5 setembre) el metge mestre Prunera, mestre de les escoles, exposa al Consell que l'estudi es troba molt derruït, i decideixen fer-lo adobar i que es pagui els mestres amb el ròssec del racional (C, 74v).

1527 (18 juny) un frare de Sant Agustí s'ofereix a fer de predicador i de mestre (C, 28v-29r).⁸

1531 (sense data) al mestre de les escoles, pel temps que ha ensenyat, 2 lliures 10 sous (C, 29v).

1540 (30 abril) als venerables mossèn Antoni Llobera i mossèn Andreu Garriga, preveres, mestres de les escoles, 12 lliures del regiment de les escoles -aconduïts de Sant Lluch passat a Sant Joan de juny propinent- (A, 1r); (9 desembre) als reverends mossèn Pere Castro i mossèn Joan Miró, mestres de les escoles l'any present, 6 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça, a vèncer el dia de Nadal, de les dinou lliures anyals promeses (A, 3v).

1541 (12 abril) a mossèn Pedro de Castro i a mossèn Joan Miró, mestres de les escoles, 6 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça -de Nadal a Pasqua- (A, 5v); (29 juny) a mossèn Pedro de Castro i a mossèn Joan Miró, mestres de les escoles, 6 lliures, 6 sous i 8 diners per la tercera i darrera terça, que ha vingut a terme a Sant Joan de juny (A, 8r); (18 desembre) als reverends mestre Bernat Montiró, prevere, i mestre Ramon de Lambregra, mestres de les escoles, 3 lliures, 13 sous i 4 diners per la primera terça del salari anyal d'onze lliures -iniciat per Sant Lluc de 1541- (A, 12v).

1542 (14 febrer) al reverend mestre Bernat Montiró, prevere, mestre de les escoles, 1 lliura i 16 sous per la segona terça, que vindrà a

terme en la festa de Pasqua, de les 11 lliures promeses pel salari anyal -de Sant Lluç de 1541 a Sant Joan de 1542- (A, 13v); (6 maig) a mestre Ramon de Lambrega, mestre de les escoles, 1 lliura, 17 sous i 4 diners per resta de la segona terça, que s'ha acomplert per Pasqua, de les 11 lliures anyals promeses "a ell y al venerable mossèn Bernat Montiró, prevere, qui per avuy és absent de la present vila" (A, 18r)

1543 (11 gener) al venerable mossèn Andreu Garriga, prevere, mestre de les escoles, 4 lliures per la primera terça -de Sant Lluç a Nadal-, a raó de 12 lliures anyals (A, 24v).

1544 (6 febrer) al reverend mestre Joan Soler, mestre de les escoles, 5 lliures i 6 sous per la primera terça -de Sant Lluç a Nadal-, per raó de les 16 lliures anyals promeses (A, 38v); (6 maig) al reverend mestre Joan Soler, 5 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça -de Nadal a Pasqua-, per llegir a l'estudi (A, 44r); (22 juliol) al reverend Joan Soler, 5 lliures, 6 sous i 8 diners per la tercera terça -de Pasqua a Sant Joan- (A, 45v).

1545 (20 febrer) al reverend mestre Marc Liri, mestre de les escoles, 5 lliures per la primera terça -de Sant Lluç a Carnestoltes-, a raó de les 15 lliures anyals promeses (A, 51r); (16 juliol) al reverend mestre Marc Liri, mestre de les escoles, 5 lliures per la segona terça -fins a Sant Joan de juny-, de les 15 lliures anyals promeses -per l'any comprès entre Sant Lluç de 1544 i la vigília de Sant Lluç de 1545- (A, 59v); (5 octubre) al reverend mestre Marc Liri, mestre de les escoles, 5 lliures per la tercera i darrera terça, que és estada a terme per Santa Maria d'agost (A, 61v).

1546 (5 febrer) al reverend mestre Marc Liri, mestre de les escoles, 6 lliures, 13 sous i 4 diners per la primera terça -caiguda per Nadal- de les 20 lliures anyals promeses -de Sant Lluç de 1545 a la vigília de Sant Lluç de 1546- (A, 65r i v); (27 agost) a mestre Marc Liri, mestre d'escoles de la present vila, 12 lliures per part i paga de les 20 lliures anyals promeses per l'any de conducció -de Sant Lluç de 1545 a Sant Lluç de 1546- (A, 71v).

1547 (15 gener) a mestre Marc Liri, mestre de les escoles de la present vila, 8 lliures a compliment de les 20 lliures anyals degudes per regir les escoles fins a la vigília de Sant Lluç de 1547 (A, 75v); (30 juny) mestre Miquel Serra, altre dels mestres de les escoles, 7 lliures 10 sous a compliment de les 15 lliures degudes a ell i a mestre Pere Guerau per regir les escoles un any -de Sant Lluç de 1546 a la vigília de Sant Joan proppassat- (A, 83r); (30 juny) les 7 lliures i 10 sous a mestre Pere Guerau per la mateixa raó (A, 83r i v).

1548 (13 març) al reverend mestre Antoni Rafael Moragues, mestre d'escoles de la vila, 10 lliures per dues terces -la primera vençuda per Nadal i la segona per Pasqua- del salari anyal de 15 lliures per llegir i regir les escoles -de Sant Lluç de 1547 a la vigília de Sant Joan de 1548- (A, 88r); (3 juliol) al reverend mestre Antoni Rafael Moragues, mestre de les escoles de la vila, 5 lliures per la tercera terça de les 15 lliures anyals promeses -de Sant Lluç de 1547 a Sant Joan de 1548- (A, 94r i v)

1549 (28 gener) als reverendíssims mestres Joan Uguet i Montserrat Escuder, mestres de les escoles, 5 lliures per la primera terça de l'any que començà el dia de Sant Lluç de 1548 i acabarà la vigília de Sant Lluç de 1549 (A, 99r); (16 maig) als reverends mestre Joan Uguet i Montserrat Escuder, 5 lliures per la segona terça, que ha vingut a terme per Pasqua (A, 103v); (11 setembre) als reverends mestre Joan Uguet i Montserrat Scuder, mestres de les escoles, 5 lliures per la tercera terça, que venç la vigília de Sant Lluç (A, 106v); (4 desembre) adobs a l'estudi major (A, 108v).

1550 (27 desembre)⁹ al reverend mestre Antoni Porter, mestre de les escoles, 5 lliures per la primera terça, vençuda la vigília de Nadal (A, 109r); (19 abril) al venerable mossèn Andreu Garriga, prevere, i mossèn Tomàs Rexacs, mestres de les escoles, 5 lliures per la segona terça, que ha acabat la vigília de Pasqua (A, 114r);¹⁰ (12 juliol) al venerable mossèn Andreu Garriga, prevere, i a mossèn Tomàs Rexacs, 5 lliures, la darrera terça de les 15 lliures promeses a mossèn Antoni Porter, que se n'anà, i a ells (A, 116r).

1552 (5 febrer) als venerables mossèn Francesc Belver i mossèn Francesc Climents, 6 lliures per la primera terça de les 18 lliures anuals promeses -de Sant Lluç de 1551 a la vigília de Sant Joan de 1552- (A, 137v); (21 maig) a mossèn Francesc Belver i mossèn Francesc Climents, 6 lliures per la segona terça, que caigué per Pasqua (A, 143v); (2 juliol) als mateixos, 6 lliures per la tercera terça, que ha finit per Sant Joan de juny proppassat (A, 145v).

1553 (7 gener) als venerables mossèn Montserrat Escuder i mossèn Tomàs Rexacs, preveres beneficiats de la vila, mestres de les escoles l'any present, 5 lliures per la primera terça de llegir i tenir l'estudi (A, 152v); (4 maig) als venerables mossèn Montserrat Scuder i mossèn Tomàs Rexacs, preveres, mestres de les escoles, 5 lliures per la segona terça, que ha vingut a terme la vigília de Pasqua (A, 162v).

1554 (24 juliol) a mestre Joan de la Sarte, mestre d'escriure i de comptes, habitant a la vila, 2 lliures i 2 sous en part i paga de la con-

ducció "per residir y amostrar de scriurer e comptes, y altrament adoctrinar los fills de vila y altres" (A, 184r); (15 setembre) a mestre Joan de la Sarte, mestre d'escriure i de comptes, 2 lliures 2 sous de les 4 lliures i 4 sous "de conductió de la Pasqua proppassada fins a la festa de Sant Luch propvenidor, per residir dit temps en dita vila y amostrar de comptes y d'escriure, y altrament adoctrinar als fills de vila y altres" (A, 185v).

1555 (29 gener) a mestre Teodor Viladot, mestre de les escoles, 5 lliures per la primera terça del salari de llegir a l'estudi de la vila i tenir-lo en bon regiment (A, 189v); (13 maig) a mestre Teodor Viladot, 5 lliures per la segona terça, "per legir en lo studi de dita vila y tenir aquell en bon regiment y ab son batxeller" (A, 196v); (juliol) a mestre Teodor Viladot, 5 lliures de la tercera terça, que caigué per Sant Joan de juny proppassat (A, 200v).

1564 (30 març) al reverend mestre Antoni Pescador, mestre major de les escoles majors de la vila, 13 lliures 6 sous i 8 diners per les dues primeres terces -la de Nadal passada i la de Pasqua venidora- de les 20 lliures anuals promeses a ell i el seu batxiller "per legir en dit studi y adoctrinar los stodians y erudir aquells en gramàtica y bones consuetuts y pràtiques" (A, 11v); (21 juny) al reverend mestre Antoni Pescador 6 lliures 13 sous 4 diners per la darrera terça ve a terme el dia de Sant Joan (A, 17v).

1567 (abril) al reverendíssim mestre Joan Nadal, prevere, mestre de les escoles majors, 6 lliures per la segona terça de les 18 lliures anyals (A, 3r); (28 juliol) capitulació amb mestre Antoni Berenguer, de Montgai, a un sou anyal de divuit lliures en tres terces de sis lliures (Cap, 4r i v).

1568 (22 juny) a mestre Antoni Berenguer, mestre d'escoles, 6 lliures per la primera terça -fins a Carnestoltes- de les 18 lliures anyals promeses (A, 27r); (11 octubre) diverses despeses per adobs a l'estudi (A, 31v); (30 octubre) a mestre Antoni Berenguer, mestre d'escoles, dotze lliures a compliment de paga de la conducta feta per 18 lliures anyals, per la segona i la tercera terces (A, 32v).

1569 (29 març) a mestre Antoni Berenguer, 6 lliures per la primera terça, que caigué per Carnestoltes (A, 38r); (5 juliol) a mestre Antoni Berenguer, mestre d'escoles de la present vila, 6 lliures per la segona terça de les 18 lliures anyals de tenir l'estudi, vençuda per Sant Joan de juny (A, 42v); (6 setembre) a mestre Antoni Berenguer, 6 lliures per la tercera terça, que venç per Sant Lluç (A, 44r).

1570 (3 febrer) paguen 24 sous a mestre Ri-

bes per anar a cercar mestre d'estudi; netejar i enguixar l'estudi (A, 46r); (21 febrer) al venerable mossèn Jaume Pont, prevere i mestre dels estudis, 6 lliures per la primera terça, vençuda el dia de Nadal (A, 46v).

1571 (14 juliol) al reverend mossèn Jaume Pont, prevere i mestre dels estudis, 18 lliures pel present any que acaba la vigília de Sant Lluç, tot i no haver-hi estudiants de Sant Joan enllà (A, 65v).

1572 (sense data) capitulació amb el venerable mossèn Joan Nadal, prevere, habitant a Tàrrrega i beneficiat a l'església parroquial, per un curs, 1571-1572, en dotze lliures distribuïdes en tres terces de quatre lliures (Cap, 9r); (8 gener) al reverend mossèn Joan Nadal, prevere i mestre de les escoles, 4 lliures per la primera terça de les 12 lliures anyals promeses, vençuda el dia de Nadal (A, 69r); (5 abril) adobs a l'estudi major (A, 74v); (8 maig) el venerable mossèn Joan Nadal cobra 4 lliures per la segona terça, vençuda el dia de Pasqua (A, 75v); (22 octubre) mossèn Joan Nadal 4 lliures per la tercera terça, que venç a Sant Lluç (A, 78r); (sense data) capitulació amb el venerable mossèn Joan Nadal i amb mossèn Porta com a mestres de les escoles per al curs de Sant Lluç de 1572 a Sant Lluç de 1573, per divuit lliures en tres terces de sis lliures -a Nadal, Pasqua i Sant Lluç- (Cap., 16r).

1573 (28 gener) al venerable mossèn Joan Nadal i a mossèn Francesc Porta, mestres de les escoles, 6 lliures per la primera terça de les 18 lliures anyals, vençuda el dia de Nadal (A, 79v); (21 març) als mateixos, 6 lliures per la segona terça (A, 84r); (18 agost) als mateixos, 6 lliures per la tercera terça que venç el dia de Sant Lluç (A, 89v); (20 agost) capitulació amb el venerable mossèn Llorenç Prous, clergue, de la vila de Guimerà, mestre d'escoles, per un any -de Sant Lluç de 1573 a Sant Lluç de 1574- per vint-i-cinc lliures, a tres terces de vuit lliures, sis sous i vuit diners cada una, per Carnestoltes, Sant Joan i Sant Lluç, i que tingui batxiller idoni (Cap., 18r i v);¹¹ (6 octubre) adobar l'estudi major, 13 lliures 16 sous (A, 91r); (8 desembre) capitulació amb els venerables i honorables mossèn Joan Nadal, prevere en la present vila beneficiat, i mossèn Joan Avisanda, mestre de cant de la vila, el primer per llegir gramàtica i el segon per ensenyar els minyons petits, i cobraran deu lliures (Cap., 23r); (23 desembre) als venerables mossèn Joan Nadal, prevere, i a mossèn Joan Avisanda, mestre de cant, mestres de l'estudi major, 5 lliures per mitja anyada vençuda la vigília de Nadal (A, 95v).

1574 (4 juny) mossèn Joan Nadal, prevere, i

mossèn Joan Avisanda, mestres de l'estudi major, 5 lliures a compliment de les 10 lliures anyals que vencen a Sant Lluç (A, 109r).

1575 (10 febrer) al venerable mossèn Joan Romeu, mestre de les escoles, 6 lliures per part de les 24 lliures anyals li són promeses "per lo salari de llegir al estudi y adocrinar als estudiants y altrament" (A, 125v); (24 març) mossèn Joan Romeu, 6 lliures per part del salari (A, 130r); (29 juliol) a mossèn Joan Romeu 12 lliures de la conducció de mestre de les escoles (A, 137v); (10 novembre) 4 sous a Pere Capdevila, quan anà a cercar el mestre d'estudi a Linyola (A, 141r).

1576 (sense data) capitulació a mossèn Lluís Sarmiento, mestre en arts, natural de la ciutat de Saragossa, per al curs 1575-1576, per vint-i-vuit lliures anyals en terces –i presenta l'afegit que allarguen la capitulació per a un curs més– (Cap., 32r i v); (21 abril) a la senyora Elisabet Riera, vídua, 3 lliures pel lloguer de la casa que té al carrer d'en Belloc, àlies dels frares menors, per tenir-hi l'estudi perquè les escoles estan derruïdes, a raó de 10 sous per mes (A, 145v i 146r); (15 juny) paguen una capa al mestre de l'estudi, Lluís Sarmiento (A, 1v); (22 juny) paguen 12 sous a Joan Avisanda, mestre de cant, d'haver anat a Linyola a cercar el nou mestre d'estudi –Lluís Sarmiento– i per la despesa que li féu fins que fou aconduït (A, 3v); (28 juny) al mestre Lluís Sarmiento, de conducció, 8 lliures (A, 5r).

1577 (10 març) van a cercar mestre d'estudi a la Bovera (A, 16v); (sense data) capitulació amb l'honorable i discret mossèn Bernat Roig, batxiller en arts i filosofia, natural de Guimerà, per vint lliures pel residu de l'any 1577 -deu lliures a Pasqua i deu lliures a Sant Joan-, i per trenta-cinc lliures pel segon any -de Sant Lluç de 1577 a Sant Lluç de 1578-, en tres terces (Cap., 40r i v); (2 abril) l'honorable i discret mossèn Bernat Roig, batxiller en arts i filosofia, rep 10 lliures per la primera terça que venç el dia de Pasqua (A, 17r); (29 juliol) Bernat Roig cobra 10 lliures, paga de Sant Joan (A, 24r); (27 novembre) Bernat Roig, mestre en les arts i preceptor de les escoles, rep 11 lliures 13 sous i 4 diners com a primera terça (A, 31v).

1578 (18 març) Bernat Roig cobra 11 lliures 13 sous 4 diners per la segona terça (A, 35v); (15 setembre) a mossèn Bernat Roig, mestre major, 11 lliures 13 sous 4 diners per la tercera terça, acabà el vint-i-cinc de juny (A, 45r); (20 desembre) mossèn Bernat Roig cobra 11 lliures 13 sous 4 diners per la primera terça (A, 47r).

1579 (3 juny) a mossèn Bernat Roig 11 lliures 13 sous 4 diners per la segona terça, que aca-

bà el vint-i-cinc de febrer (A, 55v); (11 març) capitulació amb mestre Joan Rodríguez, mestre d'escriure i de comptes, de la vila de Sadana, per 10 lliures, en tres terces (Cap, 50v-51r); (30 juny) mossèn Bernat Roig, mestre major de les escoles, 11 lliures 13 sous 4 diners per la tercera terça, que ha vençut el vint-i-cinc de juny (A, 58r); (28 novembre) a Bernat Roig, 11 lliures 13 sous 4 diners per la primera terça, que ha vençut el vint-i-cinc d'octubre (A, 60r).

1580 (3 març) a mossèn Bernat Roig, mestre major, 11 lliures 13 sous 4 diners per la segona terça, que ha acabat el vint-i-cinc de febrer (A, 62r i refet a 73r); (6 juliol) a mossèn Bernat Roig, 11 lliures 13 sous 4 diners per la tercera terça, que ha acabat el vint-i-cinc de juny (A, 68v); Capitulació amb mossèn Guillem Joan Font, del lloc de Vidrà, com a mestre de l'estudi (Cap, 56r i v).

Edició barcelonina, de mitjan segle XVII,
del Pelegrí, un llibre de lectura usual a les escoles.

1581 (24 març) capitulació amb mossèn Guillem Joan Font, batxiller en arts, natural de Vidrà, diòcesi de Vic, per llegir gramàtica i ensenyar d'escriure i comptes, per 20 lliures -en dues pagues de 10 lliures a rebre per Sant Joan i al setembre- (Cap, 56r i v); (27 juny) a l'honorable mossèn Guillem Joan Font, batxiller en arts, del lloc de Vidrà, 10 lliures per la primera paga (82r).

1582 (19 gener) a mossèn Bernat Roig, mestre major de les escoles, 11 lliures 13 sous 4 diners per la primera terça (A, 88r); (24 abril) Bernat Roig 11 lliures 13 sous 4 diners per la segona terça vençuda per Pasqua (A, 96v); (12 juliol) Bernat Roig 11 lliures 13 sous 4 diners per la tercera terça vençuda per Sant Joan de juny (A, 100v).

1583 (17 novembre) referència a mossèn Francesc Farrer, "stodiant y en lo estudi de la universitat de la ciutat de Lleyda matriculat", com a fill de mossèn Francesc Ferrer, de Lleida (A, 125v).

1584 (13 gener) al discret mossèn Joan Corell, clergue, mestre de les escoles, 11 lliures 13 sous 4 diners per la primera terça de les 36 lliures anyals promeses "per legir en lo estudi general als estudiants y de ell hoints les arts y ensenyar el lo llegir als stodiants puerils allí aprenents", vençuda per Nadal (A, 128r).

1585 (26 abril) l'estudiant targarí Jaume Joan Sanjust obté a Lleida el grau de batxiller en els dos drets;¹² (10 juliol) a mossèn Andreu Guardiola, altre dels mestres de les escoles, 5 lliures per la seva part de les 10 lliures degudes a ell i a mossèn Jaume Martí, de la darrera terça (A, 168r); (23 juliol) a mossèn Jaume Martí, 10 lliures per la segona i la tercera terces, del sou anyal de 15 lliures promès (A, 169r).

1586 (30 maig) mossèn Antoni Spelt, mestre dels estudis generals de la present vila, 12 lliures per la segona terça de les 36 lliures promeses, vençuda a 8 de maig (A, 1r); (2 agost) a mossèn Antoni Spelt, 12 lliures per la tercera terça (A, 1v i 2r).

1587 (21 abril) al reverend mossèn Jaume Garriga, mestre dels estudis generals de la vila, 12 lliures per la segona terça (A, 11v i 12r).

1588 (16 agost) a mossèn Vich, mestre de l'estudi, 8 lliures, part i paga de la segona terça de les 40 lliures anuals promeses, vençuda a 18 d'abril (A, 51v).

1589 (25 març) a mossèn T. Vich, mestre de l'estudi, 18 lliures 13 sous 4 diners, complement de la segona i la tercera terces de les 40 lliures anyals (A, 70r).

1590 (20 maig) el Consell determina llogar mestre d'escriure i pagar-li una quartera de blat i dotze sous al mes (C,);¹³ (28 agost) a mossèn Josep Mallol, mestre d'escriure, 1 lliura i 16 sous (A, 137v).

1591 (19 novembre) a mossèn Francesc Tomàs, mestre d'escriure, 3 lliures per dues mesades vençudes a 19 de novembre (A, 176r)

1592 (24 març) a mossèn Francesc Tomàs, mestre d'escriure i de llegir, 5 lliures per la meitat de les deu consignades de voluntat del pare prior de Sant Josep, de les 110 lliures donen als pares per l'estudi i la Quaresma (A, 188v); (22 juny) a mossèn Francesc Tomàs, 5 lliures vénen a terme a Sant Joan (A, 196r); (21 setembre) capitulació amb mossèn Tomàs Amat, estudiant de la vila de Cervera, per ensenyar gramàtica (Cap, 105r i v, i 108r); (23 desembre) al discret mossèn Tomàs Amat, mestre de l'estudi, 13 lliures 6 sous 8 diners de primera terça de les 40 lliures anyals promeses per ensenyar de gramàtica i llegir -al costat hi ha un albarà al convent de Sant Josep ja només per la Quaresma- (A, 199r).

1595 (14 octubre) capitulació amb mestre Pere Codina, natural de la ciutat de Vic, com a mestre de gramàtica de l'estudi durant un any -de Sant Lluc de 1595 a Sant Lluc de 1596-, per 30 lliures a pagar en tres terces (Cap, 140v); (sense datar) convenen pagar a Rafel Golanor, com a mestre de gramàtica, 20 lliures pel període de Sant Lluc de 1595 a Sant Joan de 1596, amb la nota que ha iniciat l'estudi l'endemà de Sant Lluc (Cap, 141r).

1597 (15 abril) capitulació amb mossèn Pere Martí, mestre d'escriure, natural de la vila de Perpinyà, bisbat d'Elna (Cap., 145r).¹⁴

1598 (17 juny) capitulacions amb el magnífic mossèn Miquel de Bosergas Vivar, mestre, de la vila d'Ambeldroy de Tarassona, regne d'Aragó, per ensenyar de Sant Joan de 1598 a Sant Joan de 1599, per 50 lliures en tres terces (Cap., 156r i v).

1603 (28 juny) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la tercera terça vençuda el dia de Sant Joan (A, 8r); (7 novembre) a mossèn Francesc Torres, mestre de l'estudi, de gramàtica i llegir, 9 lliures per haver ensenyat fins a Sant Lluc; i al mateix 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça de les 40 lliures de conducta anyal, a vèncer el trenta-u de desembre (A, 11v).

1604 (16 abril) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la segona terça a vèncer per Pasqua (A, 28v i 29r); (7 juliol) al mateix, 13 lliures 6 sous 8 diners per la tercera terça vençuda per Sant Joan (A, 36r).

1605 (7 gener) mossèn Joan (sic) Torres, mestre de gramàtica, cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça, que vingué a terme el trenta-u de desembre (A, 46r); (9 febrer) mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, cobra 6 lliures per la prorrata fins al sis de febrer, "per lo que la universitat lo ha descondiut" (A, 47r); (20 novembre) en un albarà de molts consta la despesa de 16 sous en una cadira de fusta per a llegir, al mestre de l'estudi (A, 76v).

1606 (4 gener) a mossèn Joan Montaner, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça de les 40 lliures de conducta anual, vençuda el trenta-u de desembre (A, 79v); (22 juny) a mossèn Joan Pere Montaner 26 lliures 13 sous 4 diners per dues terces, vençudes per Pasqua i per Sant Joan (A, 98r).

1607 (18 abril) Joan Pere Montaner, mestre de gramàtica, cobra 13 lliures 6 sous 8 diners per la segona terça de les 40 lliures anuals (A, 118r).

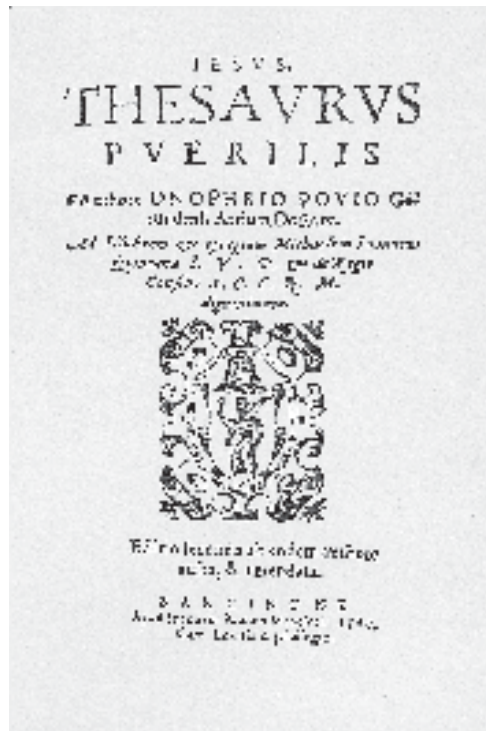
1608 (6 gener) a mossèn Esteve Mallol, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça de sa conducta (A, 137r); (4 abril) a ell mateix, la mateixa paga per la segona terça (A, 145v); (30 octubre) capitulació amb mossèn Joan Reig, de Mataró, estudiant de medicina, com a mestre de gramàtica, amb el sou anyal de quaranta lliures (AM, 66r); (20 desembre) a mossèn Joan Reig, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça, que venç aquest dia (A, 161v).

1609 (15 abril) a mossèn Joan Reig, mestre de l'estudi de Tàrraga, 13 lliures 6 sous 8 diners per la segona terça (A, 170v); (22 juny) al mateix, 13 lliures 6 sous 8 diners per la tercera terça (A, 180r); (16 desembre) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça (A, 183v).

1610 (25 juny) a mossèn Francesc Torres, mestre de l'estudi, 13 lliures 6 sous 8 diners per la darrera terça (A, 202v).

1611 (2 abril) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 10 lliures "de strenes ultra son salari ordinari, segons determinació de concell general celebrat a 3 de abril 1610" (A, 218v-219r); (19 maig) mossèn Francesc Torres cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça vençuda el dia de Pasqua de Resurrecció (A, 223r); (28 juny) mossèn Francesc Torres, 13 lliures 6 sous 8 diners per l'última terça, que tingué fi per Sant Joan (A, 226v).

1612 (29 març) al pare mestre Casanova, mestre de l'estudi de gramàtica, 13 lliures 6

sous 8 diners per la segona terça de son salari a vèncer la vigília de Pasqua (A, 249r); (22 agost) el pare fra + Casanova, religiós del monestir de Nostra Senyora del Carme i mestre de l'estudi i de gramàtica, cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la tercera i última terça, vençuda per Sant Joan de juny (A, 264v).

1613 (29 juny) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 20 lliures per part i paga de les 50 lliures de Sant Joan de 1612 a Sant Joan de 1613 (A, 281v); (24 març) al mateix, les 30 lliures restants (A, 289r); (8 abril) a mossèn Francesc Torres 36 lliures 13 sous 4 diners -10 lliures pel període de Sant Joan a Sant Lluç i dues vegades 13 lliures 6 sous 8 diners per dues terces- (A, 293v i 294r); (19 maig) aconductament dels paers a mossèn Francesc Torres, mestre de l'estudi, per deu lliures (AM, 120r).

1614 (8 abril) aconductament dels paers a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica de la vila de Berga, per ensenyar un any, de Sant Joan de juny propinent a Sant Joan de juny de 1615, amb el sou de 50 lliures a terces (AM, 91r); (16 juny) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la terça vençuda per Pasqua de Resurrecció (A, 309v); (16 setembre) cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la tercera terça, vençuda el dia de Sant Joan de juny (A, 311r).

1615 (11 abril) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 15 lliures a bon compte de les 50 lliures anyals degudes (A, 318v); (11 abril) a mossèn Francesc Torres, mestre de

gramàtica, 21 lliures 13 sous 4 diners a compliment del salari (A, 318v); (24 abril) els pares aconduïen el discret Francesc Torres, clergue de la vila de Berga, per un any a partir de Sant Joan de juny, per 50 lliures (AM, 121v).

1616 (6 gener) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la darrera terça del salari de 1615, vençuda el dia de Sant Joan de juny -de 1615- (A, 341v); (6 gener) cobra 10 lliures del salari anyal de 40 lliures, per la terça de Sant Joan a Sant Lluç (A, 342r); (6 gener) cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça que ha vençut per Nadal (A, 342r); (20 abril) els pares aconduïen el discret Pau Falcó, clergue de la vila, per un any a partir de Sant Joan de juny, amb el sou de 45 lliures (AM, 121v); (juny) a mestre Francesc Torres, "òlim mestre de gramàtica", 26 lliures 13 sous 4 diners per la segona i la darrera terça, vençudes la vigília de Pasqua de resurrecció i la vigília de Sant Joan (A, 351v); (31 octubre) a mossèn Pau Falcó, mestre de gramàtica, 10 lliures a bon compte de sa conducta (A, 356r).

1617 (2 gener) al venerable mossèn Pau Falcó, diaca, 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça de mestre de l'estudi vençuda la vigília de Nadal (A, 357v); (25 març) mossèn Pau Falcó cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça, vençuda la vigília de Pasqua de Resurrecció (A, 364r); (2 abril) capitulació amb mossèn Pau Falcó, prevere, com a mestre de gramàtica per al curs de Sant Joan de juny de 1617 a la mateixa festa de 1618, per cinquanta lliures (AM, 153v-154r); (26 juny) mossèn Pau Falcó cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la darrera terça, vençuda el dia de Sant Joan (A, 3v).

1618 (10 abril) al venerable mossèn Pau Falcó per la segona terça, 13 lliures 6 sous 8 diners, vencerà la vigília de Pasqua (16v); (3 setembre) al reverend mossèn Pau Falcó, mestre de gramàtica, 8 lliures (18v); (23 juny) venerable mossèn Pau Falcó, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la tercera terça venç dia de Sant Joan (A, 27r).

1619 (4 febrer) a Pedro Riquelme de Casas, nou mestre de gramàtica, 5 lliures a bon compte del salari de 50 lliures per hivern i estiu (A, 34v); (29 març) a mossèn Pau Falcó 10 lliures 16 sous 8 diners per complement de l'estudi "fins lo darrer dia del mes de febrer pròxim passat, com la vila haja conduït altre mestre per lo enpediment de dit Falchó, per ser capellà" (A, 37v)¹⁵; (3 setembre) mossèn Pau Falcó, prevere, cobra 7 lliures i 10 sous "per lo que ha llegit gramàtica en lo estudi de la vila un mes y mitx, per haver faltat mossèn Riquelme, qui tenie dit estudi" (A, 47r); (4 novembre) mos-

sèn Pau Falcó, mestre de gramàtica, cobra 12 lliures i 14 sous per la conducta de l'estiu –de Sant Joan a Sant Lluç– i prorrata fins al quatre de novembre (A, 47v).

1620 (9 febrer) al pare fra Francesc Sauri, mestre de l'estudi, 13 lliures 6 sous i 8 diners per la primera terça, vençuda la vigília de Nadal de 1619 (A, 49v); (12 abril) rep 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça, la qual venç la vigília de Pasqua de Resurrecció propera (A, 53r).

1621 (20 març) al reverend mossèn Pere Capell, mestre de l'estudi de gramàtica, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça de son salari vençuda la vigília de Nadal (A, 64v); (4 agost) a mossèn Pere Capell, prevere i mestre de gramàtica, 26 lliures 13 sous 4 diners per la segona i la tercera terces (A, 80r); (1 novembre) parlen de rebaixar salaris a tots els oficis depenents del Consell, entre altres als mestres (C, 211r-213v).¹⁶

1622 (28 juny) al reverend mossèn Pere Capdevila, prevere i mestre de l'estudi de gramàtica, 50 lliures pel salari anyal de Sant Joan de juny de 1621 a Sant Joan de juny de 1622 (A, 95v).

1623 (4 juliol) al reverend mossèn Pere Capdevila, prevere i mestre de l'estudi de gramàtica de la vila, 50 lliures pel salari anyal de Sant Joan de juny de 1622 a Sant Joan de juny de 1623 (A, 112v).

1624 (6 abril) al venerable mossèn Pere Capdevila, prevere i mestre de l'estudi, 50 lliures pel salari anyal de Sant Joan de juny de 1623 a Sant Joan de juny propinent (A, 119v).

1625 (31 gener) al reverend mossèn Pere Capdevila, prevere i mestre de l'estudi, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça del salari, vençuda la vigília de Nadal proppassada (A, 131v); (2 juliol) mossèn Pere Capdevila, per la segona i la tercera terces del salari, cobra 26 lliures, 13 sous i 4 diners (A, 141r); (5 novembre) a mossèn Pere Vilar, mestre de l'estudi, 13 lliures 6 sous 8 diners per la primera terça de son salari, que venç la vigília de Nadal (A, 142r).

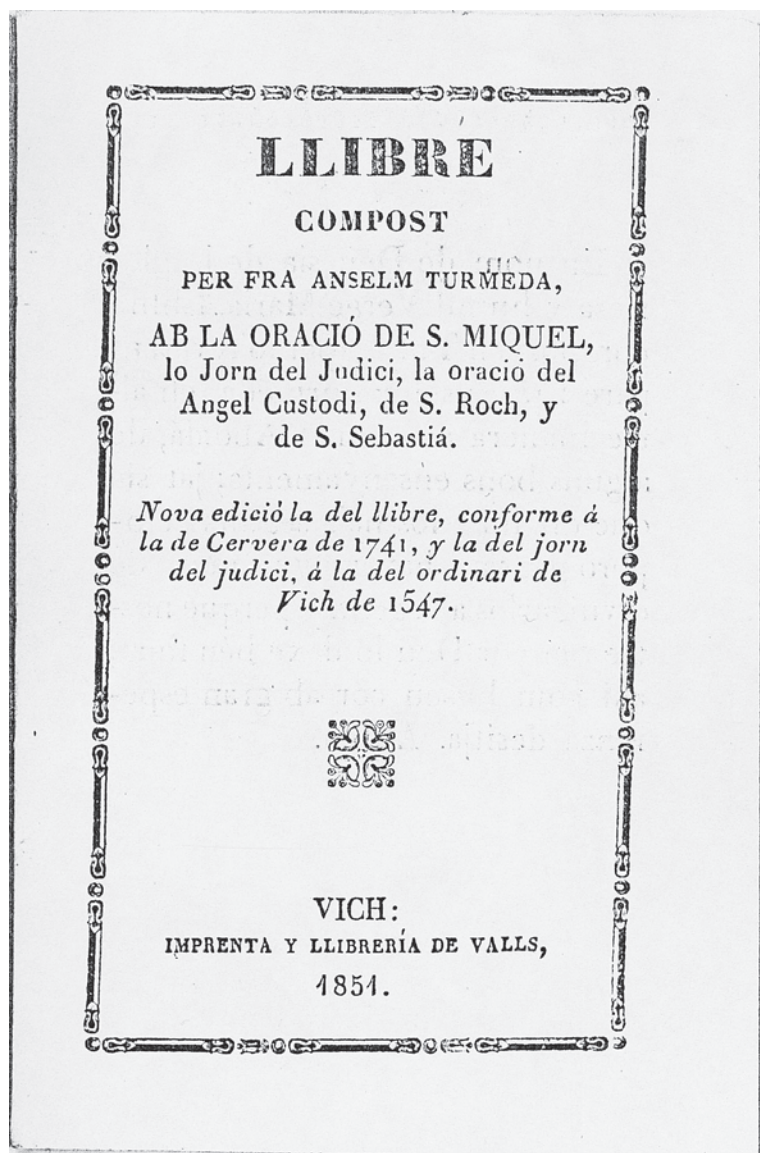
1626 (28 març) al reverend mossèn Pere Capdevila, prevere i mestre de l'estudi de 1625, 10 lliures perquè llegí a l'estudi de la vila l'estiu proppassat –de Sant Joan a Sant Lluç– (A, 144v); (11 abril) al pare fra Jaume Vilar, religiós de l'orde de la Mercè "que abans se nomenave mossèn Pere Vilar, mestre de l'estudi de la present vila", 8 lliures 13 sous 4 diners "per lo que llegí en lo estudi de la present vila grammàtica fins al primer de mars prop-

passat y se ha comptat per porrata la segona terça" (A, 146r); (14 agost) a mossèn Miquel Tarrada de Borja, mestre de l'estudi, 2 lliures a bon compte de la primera terça (A, 159r); (12 octubre) al reverend mossèn Pere Capdevila, prevere i mestre de l'estudi, 17 lliures 19 sous 4 diners perquè suplí en part a Pere Vilar i per l'última terça (A, 160v); (3 desembre) a mossèn Miquel Tallada de Borja, mestre de l'estudi de la vila, 8 lliures a compliment de les 10 lliures de llegir la gramàtica de Sant Joan a Sant Lluç, "com les restants dues lliures à donades mestre capella Pere Navés, que llegí en dit temps de gràcia a la universitat" (A, 161r).

1627 (13 gener) a mossèn Miquel Tallada de Borja, mestre de l'estudi, 11 lliures, 6 sous i 8 diners a compliment de la primera terça, vençuda la vigília de Nadal proppassat (A, 163r); (8 abril) al reverend fra Pere Panós, mestre de gramàtica, 13 lliures 6 sous 8 diners per la segona terça (A, 167r); (9 agost) a mossèn Montserrat Thoa, estudiant, mestre de l'estudi de la present vila, 11 lliures per la prorrata del primer de maig fins al dia present, en què ja ho deixa i s'accontenta "que lo temps reste de son any, de assí a Sant Lluch, llige y tinga dit estudi lo mestre que vuy dia present és estat provehit" (A, 177r).

1628 (15 gener) a mestre Josep Cisteró, subdiaca i mestre de l'estudi de la present vila, 5 lliures i 4 sous a bon compte de son salari, part primera terça (A, 181v); (22 abril) al reverend senyor Pere Panós, prevere, "per aver llegit lo mes de abril del any 1627 la gramàtica en lo estudi", 4 lliures a bon compte de la tercera terça (A, 185r); (maig) al reverend mossèn Francesc Cisteró, subdiaca, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça –1 gener a 31 març– (A, 196r); (6 novembre) a mossèn Miquel Hospital, mestre de l'estudi, 10 lliures per haver llegit la gramàtica de Sant Joan a Sant Lluç proppassat (A, 200v); (18 desembre) al reverend senyor Francesc Cisteró, prevere de la vila, 6 lliures, 13 sous i 4 diners a bon compte de la tercera terça –1 abril a 25 juny– (A, 201v); (18 desembre) al mateix, 6 lliures, 13 sous i 4 diners a compliment de la tercera terça (A, 201v); (26 desembre) a mossèn Miquel Hospital, mestre de l'estudi, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça –Sant Lluç a la vigília de Nadal– de llegir la gramàtica (A, 201v).

1629 (14 abril) a mossèn Francesc Cisteró, prevere, mestre de l'estudi l'any 1627, 8 lliures, 2 sous i 8 diners a compliment de les 13 lliures, 6 sous i 8 diners de la primera terça de l'anyada de Sant Lluç de 1627 a Sant Joan de 1628 (A, 209r); (14 abril) a mestre Miquel Hospital, mestre de l'estudi, 13 lliures 6 sous 8 diners per la segona terça de llegir la gramàtica, s'acaba avui (A, 209v); (9 juliol) a mossèn Mi-

quel Hospital 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la tercera terça –14 abril a 14 agost– (A, 225r).

1630 (7 gener) a mossèn Miquel Spital, mestre de l'estudi, 10 lliures per llegir de Sant Joan a Sant Lluç (A, 229r); (26 gener) a mossèn Jacint Guardiola, mestre de l'estudi de gramàtica, 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la primera terça –de Sant Lluç a la vigília de Nadal– (A, 230v); (30 març) mossèn Jacint Guardiola cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la segona terça (A, 236r); (4 juliol) mossèn Jacint Guardiola cobra 13 lliures, 6 sous i 8 diners per la tercera terça –14 abril a Sant Joan– (A, 236r); (8 desembre) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 15 lliures per la primera terça del salari anyal de 60 lliures (A, 248r i v).

1631 (6 abril) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 15 lliures per la segona terça –8 desembre a 8 març– (A, 251v-252r); (25 juny) a mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, 15 lliures per la tercera terça –de 8 de març a

**Edició vigatana del
Franselm, de mitjan
segle XIX.**

Fou un dels llibres
d'aprenentatge de
lectura usats amb més
continuitat.

8 de juny— de son salari de 60 lliures per any (A, 258r); Francesc Torres, 15 lliures per l'última terça -8 juny a 8 setembre— (A, 260r).

1632 (1 abril) al pare fra T. Vilallonga, de l'orde de Nostra Senyora del Carme de la present vila, 20 lliures per ensenyar de llegir i la gramàtica a l'estudi durant quatre mesos -1 de desembre 1631 a 31 de març- (A, 267v); (24 de desembre) a mossèn Jaume Fuster, mestre de l'estudi de la gramàtica i legistes, 25 lliures per mig any —de Sant Joan a la vigília de Nadal— (A, 276r).

1633 (14 setembre) a mossèn Jaume Fuster, mestre de l'estudi de la gramàtica i legistes, 25 lliures per mig any —de Nadal a Sant Joan— (A, 290v).

1634 (16 abril) a mossèn Jaume Fuster, mestre de l'estudi de la gramàtica i legistes, per mig any -de Sant Joan de juny 1633 a Nadal proppassat- (A, 299r).

1635 (22 febrer) a mossèn Jaume Fuster, mestre de l'estudi de la gramàtica i legistes, 25 lliures per mig any —fins a Sant Joan de 1634—, més 4 lliures, 14 sous i 6 diners per la prorrata de Sant Joan al disset d'agost (A, 302v i reprès a 310r); (7 abril) a Bernadí Peyró, mestre de l'estudi, 25 lliures per mitja anyada de llegir gramàtica i ensenyar als minyons, que venç al 18 del corrent mes (A, 314v); (6 novembre) al reverend senyor Pere Peyró, mestre de l'estudi, 25 lliures a compliment del salari i conducta de llegir la gramàtica i ensenyar als minyons, que ha vençut el divuit d'octubre (A, 323v).

1636 (15 maig) al reverend mossèn Bernadí Peyró, mestre de l'estudi, 25 lliures per mig any de llegir la gramàtica i ensenyar als minyons, vençut el divuit d'abril (A, 334r); (9 novembre) al reverend senyor Pere Peyró, mestre de l'estudi, 25 lliures per mig any de llegir la gramàtica i ensenyar als minyons, vençut el divuit d'octubre (A, 339v).

1637 (15 juny) al reverend mossèn Bernadí Peyró, mestre de l'estudi, 25 lliures, primera paga, per mig any vençut el 18 d'abril (A, 349v); (22 setembre) al reverend senyor Pere Peyró, mestre de l'estudi, 22 lliures i 10 sous a compliment de les 50 lliures anyals —resten dues lliures i mitja per no haver llegit tot el mig any— (A, 352v).

1638 (20 febrer) a mossèn Joan Borrell, mestre de l'estudi, 14 lliures per la primera terça, que ha vençut el divuit de febrer (A, 356r i v); (22 maig) al mateix, 14 lliures per la tercera terça, com les restants 8 lliures a compliment de les 50 lliures anyals les hi donaran a Sant Joan de juny (A, 362v); (20 juny) al mateix, 14

lliures per la segona terça (A, 363v); (28 octubre) a mossèn Joan Borrell, mestre de l'estudi, 14 lliures per la tercera terça, vençuda el divuit d'octubre (A, 371r).

1639 (26 maig) a mossèn Bernat Peyró, mestre de l'estudi, 21 lliures de les 50 anyals, primera paga vençuda el divuit d'abril (A, 373r); (28 juny) a mossèn Bernat Peyró 3 lliures, com les restants 47 lliures les té carregades, 42 a l'arrendador de les rendes del terme d'Ofegat i 5 lliures a mossèn Gaspar Balis, arrendador del dret del vi -any vençut a Sant Joan de juny- (A, 373v-374r); (18 octubre) al reverend senyor Pere Peyró, mestre de l'estudi, 11 lliures a compliment de les 50 lliures de salari anual -hi ha la nota que no ha llegit durant l'estiu (A, 377r).

1640 (13 agost) a mossèn Joan Borrell, mestre de l'estudi, 12 lliures 10 sous a complement de l'últim temps que ha llegit a l'estudi major -15 d'agost a 15 de novembre- (A, 384r); (7 juny) a Felip Llobera, mestre de l'estudi, 13 lliures i 2 sous a bon compte de les 50 lliures anyals de salari -40 lliures de Sant Lluç a Sant Joan i 10 lliures per llegir durant l'estiu- (A, 389r).

1641 (24 març) a mossèn Joan Capdevila, mestre de l'estudi, 9 lliures i 15 sous a compliment del que se li deu de sa conducta de 40 lliures per haver ensenyat a l'estudi fins al 25 de març (A, 395v-396r); (23 octubre) al reverend mossèn Salvador Antoni Joan, prevere, mestre de l'estudi major, 10 lliures per ensenyar fins a Sant Joan de juny proppassat (A, 402r i reprès a 408r i 408v).

1642 (19 febrer) al reverend senyor Salvador Antoni Joan, prevere, mestre de l'estudi major, 20 lliures com a primera paga de les 40 lliures per ensenyar de Sant Lluç fins a Sant Joan (A, 411r i v); (2 juliol) al mateix, les 20 lliures restants, per la segona paga que ha vençut a Sant Joan de juny (A, 242v); (14 octubre) al reverend senyor Salvador Antoni Joan, prevere, 10 lliures per ensenyar de Sant Joan a Sant Lluç primer vinent (A, 425r).

1643 (29 abril) al reverend pare fra Constantí Bertran, de l'orde de la Mercè, mestre de l'estudi major, 20 lliures de les 40 lliures anyals des de l'u de gener (A, 440r).

1644 (26 març) al reverend mossèn Jeroni Fages, mestre de gramàtica i minyons, 20 lliures per mitja anyada -des de Sant Lluç de 1643- (A, 25r); (10 juliol) al reverend mossèn Jeroni Fages, mestre de gramàtica i de llegir, 20 lliures —començà a Sant Lluç de 1643— (A, 29v i 30r); (10 juliol) al reverend mossèn Jeroni Fages, 20 lliures a compliment del salari de llegir gramàtica i ensenyar a llegir i escriure (A, 30r).

1645 (19 desembre) al pare Pallàs, mestre de l'estudi, de gramàtica i de minyons, 20 lliures per mitja anyada (A, 52r).

1646 (26 març) al reverend pare fra Faustino Pallàs, mestre de gramàtica de l'estudi de la vila, 10 lliures a compliment de les 40 lliures de salari anyal promès (A, 56r); (6 juliol) al reverend pare fra Faustino Pallàs, 10 lliures a compliment de les 40 lliures per a l'any proppassat de 1645 (A, 65r); (24 desembre) a mossèn Pere Isarn, mestre de l'estudi major de la vila, 13 lliures a bon compte pel seu salari d'ensenyar (A, 69r).

1647 (2 març) a mossèn Pere Isarn, mestre de l'estudi major, 6 lliures a bon compte de son salari (A, 71v); (30 juny) a mossèn Pere Isarn, mestre de l'estudi, 24 lliures per la segona terça, vençuda el trenta-u de maig proppassat (A, 84v); (16 novembre) a mossèn Pere Isarn, mestre de l'estudi major, 42 lliures a compliment del seu salari, fins a Sant Lluç (A, 87r).

1648 (27 març) a mossèn Pere Isarn, mestre de l'estudi major, 40 lliures per mitja anyada, vindrà a terme el divuit d'abril (A, 92r); (19 octubre) a mestre Pere Isarn, mestre de gramàtica i de minyons, 40 lliures a compliment de l'anyada, vençuda el divuit d'octubre (A, 101r).

1649 (6 setembre) al pare fra Joan Casay, mestre de gramàtica i de llegir i escriure, 20 lliures a bon compte de son salari (A, 119r); (17 desembre) a mossèn Jaume Peyró, mestre de gramàtica i de llegir i escriure, 20 lliures a bon compte de son salari, "comença la anyada als 7 del corrent, a raó de 80 lliures per any" (A, 122v).

1650 (26 maig) a mossèn Jaume Peyró, mestre de gramàtica, 30 lliures a bon compte de son salari (A, 135r); (31 agost) a mossèn Jaume Peyró, 5 lliures a bon compte per son salari (A, 138v).

1651 (13 gener) a mossèn Jaume Peyró, mestre de gramàtica, 25 lliures a compliment del seu salari per tot l'any 1650 (A, 142r); (15 maig) a mossèn Jaume Peyró, 30 lliures a bon compte del seu salari de 1651 (A, 153r).

1653 (7 març) a mossèn Lluís Borràs, mestre de l'estudi, 80 lliures pel salari de tot l'any 1652 (A, 172v).

1654 (7 gener) a mossèn Francesc Camarasa, prevere i mestre de l'estudi, 16 lliures i 5 sous per la primera terça de salari -del 24 de setembre al 23 de desembre de 1653- (A, 186r i v); (21 març) al reverend mossèn Francesc Camarasa, prevere, mestre de l'estudi, 16 lliures i 5 sous per la segona terça de son salari,

venç el 24 de març (A, 189v); (23 març) a mossèn Lluís Borràs, 73 lliures pel salari de tot l'any 1653 (A, 190r); (7 juny) a mossèn Francesc Camarasa, prevere, mestre de l'estudi, 15 lliures a bon compte de son salari (A, 198v); (12 octubre) al reverend mossèn Francesc Camarasa, 17 lliures i 10 sous a compliment de l'any, vençut el 24 de setembre (A, 202v i 203r).

1655 (1 febrer) al reverend mossèn Francesc Camarasa, prevere, mestre de l'estudi, 24 lliures, 13 sous i 4 diners per la terça de son salari vençuda el 24 de gener proppassat (A, 205r); (3 juny) a mossèn Francesc Camarasa, prevere i mestre de l'estudi, 21 lliures, 13 sous i 4 diners per la terça vençuda el 24 de maig (A, 213r); (22 octubre) a mossèn Francesc Camarasa, 21 lliures, 13 sous i 4 diners per la terça vençuda el 24 de setembre (A, 215r).

1658 (13 juny) al pare prior del convent de Sant Agustí, de la vila, 23 lliures, 6 sous i 8 diners per la meitat de salari a un pare de l'orde, que ha ensenyat "als gramàtics y minyons" (A, 255r); (20 agost) al reverend senyor Peyró, prevere, mestre de l'estudi major, 20 lliures a bon compte de son salari (A, 256v i 257r).

1659 (17 maig) al reverend pare fra Àngel Casanoves, 35 lliures per mitja anyada de l'estudi (A, 260v); (18 setembre) a fra Àngel Casanoves, mestre de l'estudi, 35 lliures a compliment del primer any de salari (A, 268v).

1660 (19 gener) al pare fra Pau Ribes, procurador del convent de Sant Agustí, de la vila, 14 lliures i 8 sous a compliment de salari de mestre de l'estudi major (A, 272v i 273r); (25 agost) al reverend Francesc Rull, prevere, mestre de gramàtica, 20 lliures a compliment de mitja anyada vençuda el 14 de juliol de 1660 (A, 279r).

1661 (12 abril) al reverend mossèn Francesc Rull, mestre de l'estudi major, 18 lliures i 10 sous pel que se li deu de l'any 1660 (A, 290v); (16 abril) al reverend mossèn Francesc Rull, mestre de gramàtica de la vila, 16 lliures 10 sous a compliment de l'any 1660, vençut a setze de gener de 1661 (A, 294r); (1 setembre) a mossèn Francesc Rull, prevere i mestre de l'estudi, 35 lliures per dues terces -la primera vençuda el 12 d'abril i la segona el 12 de juliol- (A, 299r i v); (1 setembre) a mossèn Francesc Rull, prevere i mestre de gramàtica, 17 lliures i 10 sous per la tercera terça, vençuda a l'octubre (A, 299v).

1662 (18 febrer) a mossèn Francesc Rull, prevere i mestre de l'estudi, 20 lliures per la terça vençuda el 12 de gener -i part de la terça següent- (A, 303v); (15 juny) al reverend mos-

sèn Francesc Rull, prevere, mestre de l'estudi de gramàtica, 26 lliures, 13 sous i 4 diners -15 lliures per la terça vençuda el dotze d'abril i 11 lliures, 13 sous i 4 diners per dos mesos més- (A, 309r); (16 octubre) a mossèn Jeroni Fita, mestre de l'estudi, 7 lliures i 10 sous per la primera terça, vençuda el vint-i-quatre de setembre proppassat (A, 314v).

1663 (24 març) a mossèn Jeroni Fita, mestre de l'estudi, 35 lliures per la segona i la tercera terces –vençudes el 24 de desembre de 1662 i el 24 de març de 1663– (A, 319r); (4 octubre) a mossèn Jeroni Fita, mestre de gramàtica, 35 lliures per dues terces, tercera i primera, vençudes el 24 de juny i el 24 de setembre (A, 323r); (28 desembre) a mossèn Jeroni Fita, mestre de gramàtica, 13 lliures 15 sous pel període 24 setembre-24 desembre (A, 324v).

1664 (16 març) a mossèn Jeroni Fita (ratllat) Panós, mestre de minyons, 7 lliures i 10 sous per la primera terça, vençuda el quatre de gener (A, 327r); (5 abril) a mossèn Jeroni Panós, mestre d'ensenyar de llegir i escriure, 7 lliures i 10 sous per la segona terça, vençuda el quatre d'abril (A, 327v); (7 maig) al reverend mossèn Ignasi Cases, mestre de gramàtica de la vila, 15 lliures per la primera terça, vençuda el set de maig (A, 332v); (23 agost) al reverend Ignasi Cases, 15 lliures per la segona terça, vençuda el set d'agost (A, 334r); (1 setembre) a mossèn Ignasi Cases, 3 lliures a compliment del temps que ha ensenyat –del 7 al 25 d'agost– (A, 334r); (20 desembre) a mossèn Jaume Llobes, mestre de gramàtica de la vila, 15 lliures per la primera terça que vindrà a terme el dinou de gener (A, 336r).

1665 (18 gener) a T. Pasqual, mestre de minyons, 10 lliures per la primera terça, vençuda el dos de setembre de 1664 (A, 336v); (29 maig) a mossèn Jaume Llobes, mestre de gramàtica de la vila, 15 lliures per la segona terça, vençuda el dinou d'abril (A, 342r); (3 agost) a Cosme Pasqual, mestre de minyons, 10 lliures per la segona terça, vençuda el dos d'abril (A, 343v); (3 agost) a Cosme Pasqual, 10 lliures per la tercera terça, vençuda el dos d'agost (A, 343v); (6 octubre) a Jaume Llobes, mestre de gramàtica de la vila, 15 lliures per la tercera terça, vençuda el dinou de juliol (A, 344v); (6 octubre) a Jaume Llobes, mestre de gramàtica, 15 lliures per la quarta terça, la qual venç el dinou d'octubre (A, 344v i 345r).

1666 (1 gener) a Cosme Pasqual, mestre de minyons, 10 lliures per la terça vençuda el dos de desembre (A, 346v); (31 març) al pare fra Miquel Orpella, mestre de gramàtica, 15 lliures per la primera terça, vençuda el divuit de gener (A, 347r); (31 març) al dit pare, 15 lliures per la segona terça, a vèncer el divuit d'abril

(A, 47r); (18 abril) a mossèn Cosme Pasqual, mestre de llegir i escriure, deu lliures per la segona terça, vençuda el dos d'abril (A, 348r); (22 juliol) al pare fra Miquel Orpella, mestre de gramàtica, 11 lliures a compliment de tot el que se li deu d'ensenyar gramàtica –del 18 d'abril a Sant Joan proppassat– (A, 352r).¹⁷

1667 (8 abril) a mossèn Cosme Pasqual, mestre de minyons, 15 lliures a compliment de l'any de paeria, vençut el 2 d'abril (A, 355r);¹⁸ (8 abril) a mossèn Jeroni Fita, mestre de gramàtica, 15 lliures per la primera terça de son salari, vinguda a terme el dos d'octubre de 1666 (A, 355v);¹⁹ (8 abril) a mossèn Fita, 15 lliures per la segona terça, vinguda a terme el dos de gener (A, 355v); (8 abril) a mossèn Fita, 15 lliures per la tercera terça, que vingué a terme el dos d'abril (A, 355v); (16 agost) a mossèn Cosme Pasqual, mestre de minyons, 10 lliures a compliment del que se li deu "de ensenyar de llegir y scriurer" fins al dos d'agost (A, 360r); (16 agost) a mossèn Jeroni Fita, mestre de gramàtica, 15 lliures per l'última terça, que vingué a terme el dos de juliol (360r).

1668 (25 març) a mossèn Jaume Llobes, mestre de gramàtica, 15 lliures per la primera terça de son salari, que començà el tres de febrer (A, 363r); (25 març) al pare fra Francisco Valls, subprior, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada de salari, que vingué a terme el nou de març (A, 363r); (30 març) al llicenciat Pau Viver, mestre de gramàtica, 6 lliures, 19 sous i 4 diners per un mes i tretze dies d'ensenyar a l'estudi de la vila (A, 364v); (23 agost) a mossèn Jaume Llobes, mestre de gramàtica, 20 lliures per quatre mesos –3 maig a 3 setembre– (A, 365v).

1669 (28 gener) al pare fra Francisco Valls, subprior de Sant Agustí, mestre de minyons, de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada d'ensenyar, que vingué a terme el nou de setembre de 1668 (A, 366v); (8 abril) al reverend pare fra Francisco Valls, OSA, 15 lliures per mitja anyada que caigué a nou de març (A, 368v); (15 setembre) reverend pare fra Francesc Valls, religiós de Sant Agustí, mestre de minyons i de llegir, 15 lliures per mitja anyada (A, 373r); (10 desembre) a mossèn Jeroni Fita, mestre de gramàtica, 20 lliures per mitja anyada –de l'abril al 18 d'octubre– (A, 373r).

1670 (24 març) a mossèn Jeroni Fita, mestre de gramàtica i de minyons de l'estudi, 35 lliures per mitja anyada –del 18 d'octubre de 1669 al 18 d'abril de 1670– (A, 377r i v); (15 juliol) a mossèn Fita, 8 lliures i 15 sous per prorata –del 18 d'abril al 3 de juny–, a raó de 70 lliures l'any (A, 382r i v); (7 octubre) a mossèn Andreu Balagueró, mestre de gramàtica i llegir, de l'estudi, 17 lliures i 10 sous per la primera terça –

—del 18 de juny al 18 de setembre—, a raó de 70 lliures l'any (A, 382v).

1671 (21 març) a mossèn Andreu Balagueró, mestre de gramàtica i de llegir, 35 lliures per dues terces —del 18 de setembre de 1670 al 18 de març de 1671— (A, 384r).

1672 (16 març) a mossèn Andreu Balagueró, mestre de gramàtica, 70 lliures per un any de salari, de lectura de gramàtica i ensenyar a llegir —del 18 de març de 1671 al 18 de març de 1672— (A, 392v).

1673 (26 març) al reverend Andreu Balagueró, prevere, mestre de l'estudi, de gramàtica i de llegir, 70 lliures per una anyada de sa lectura —del 18 de març de 1672 al 17 de març de 1673— (A, 402r); (20 agost) al reverend Jeroni Fita, prevere, mestre de gramàtica, 17 lliures i 10 sous per la primera terça —del 7 de maig al 7 d'agost—, del sou anyal de 70 lliures (A, 405r); (9 octubre) a mossèn Jeroni Fita, prevere, 11 lliures i 13 sous per la prorrata de dos mesos —del 7 d'agost al 7 d'octubre—, perquè cessà de llegir (A, 406r).

1674 (18 febrer) al llicenciat Llorenç Dòria, mestre de gramàtica i de llegir i escriure, 17 lliures i 10 sous per la primera terça -del 6 de novembre de 1673 al 6 de febrer de 1674- (A, 407r i v); (15 maig) al llicenciat Llorenç Dòria, 17 lliures i 10 sous per la segona terça -del 6 de febrer al 6 de maig- (A, 411r); (4 juny) al llicenciat Llorenç Dòria, 5 lliures i 10 sous per prorrata —del 6 de maig fins al 4 de juny, en què s'ha desconduït— (A, 411r); (2 desembre) a Agustí Berart, mestre de llegir i escriure, avui habitant en Cervera, 2 lliures i 10 sous per una mesada que ensenyà a l'estiu passat (A, 412r).

1675 (13 abril) a mossèn Esteve Coma, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada de salari —del 20 de febrer al 20 d'agost de 1675— (A, 417r).

1676 (11 novembre) al reverend Andreu Balagueró, prevere, 27 lliures i 10 sous per mitja anyada del salari de llegir gramàtica a l'estudi —del 16 de gener al 16 de juliol— (A, 418r i v); (20 febrer) a mossèn Josep Forner, mestre de gramàtica, 27 lliures i 10 sous per mitja anyada de mestre de llegir i escriure —del 20 d'agost de 1675 al 20 de febrer de 1676— (A, 420r); (20 febrer) a mossèn Josep Forner, 27 lliures i 10 sous per mitja anyada de sa mestria de gramàtica —del 17 de juliol de 1675 al 17 de gener de 1676- (A, 420r); (11 juliol) a mossèn Josep Fornés, mestre de gramàtica, 27 lliures i 10 sous per mitja anyada -del 17 de gener al 17 de juliol- (A, 424r); (19 agost) a mossèn Esteve Coma, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada -del 20 de febrer al 20 d'agost- (A, 424v).

1677 (10 març) a mossèn Esteve Coma, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada —del 20 d'agost de 1676 a 20 de febrer de 1677— (A, 425v); (10 març) al reverend Francisco Castanyer, prevere, 27 lliures i 10 sous per la mitja primera anyada de mestre de gramàtica —del 28 de juliol de 1676 al 28 de gener de 1677—, amb sou anyal de 55 lliures (A, 425v); (7 agost) a mossèn Francesc Castanyer, prevere, mestre de gramàtica, 27 lliures per mitja anyada iniciada el vint-i-vuit de gener (P, 1r i v).

1678 (2 març) a mossèn Esteve Coma, mestre de llegir i escriure a l'estudi de la vila, 15 lliures per mitja anyada —del 20 d'agost de 1677 al 20 de febrer de 1678— (P, 3r); (9 abril) al reverend mossèn Francesc Castanyer, prevere, 27 lliures i 10 sous per mitja anyada de mestre de gramàtica —del 28 de juliol de 1677 al 28 de gener de 1678— (P, 5r); (20 juny) a mossèn Esteve Coma, mestre de llegir i escriure, 10 lliures per prorrata de quatre mesos —del 20 de febrer al 20 de juny— (P, 7r); (1 octubre) a mossèn Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure, 7 lliures i 10 sous per la primera terça -de Sant Joan al 24 de setembre- (P, 7v).

1679 (27 març) al reverend Francesc Castanyer, prevere, mestre de gramàtica, 55 lliures per "tantes se li'n deuen per una anyada de la lectura de gramàtica en lo estudi de la present vila" —del 28 de gener de 1678 al 28 de gener de 1679— (P, 8v); (29 març) a Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure a l'estudi de la vila, 15 lliures per mitja anyada a raó de 30 lliures l'any —del 24 de setembre de 1678 al 24 de març de 1679- (P, 9r); (17 agost) al reverend Francesc Castanyer, per prorrata, 18 lliures, 6 sous i 8 diners —del 28 de gener al 28 de maig, "en lo qual die dexa de llegir"— (P, 15r); (27 setembre) a Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada de salari —del 24 de març al 24 de setembre— (P, 15v); (octubre) Josep Borgonyó, llicenciat, fill de Tàrraga, s'ofereix a fer de mestre si augmenten el sou anyal de les 55 lliures a 70 lliures (C, 282r i v).²⁰

1680 (21 gener) a Joan Bastida, mestre de cases, 10 lliures i 10 sous "per lo preu fet de adobar y reparar lo estudi" (P, 16v); (7 març) a Josep Nogués, pagès, 5 lliures i 10 sous per una anyada de lloguer de la casa pel mestre Panós, al carrer de Sant Agustí —de Sant Joan de 1679 a la vigília de Sant Joan de 1680— (P, 17r); (9 abril) a Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada —del 24 de setembre de 1679 al 24 de març de 1680— (P, 18v); (10 abril) a mossèn Josep Borgonyó, mestre de gramàtica a l'estudi, 35 lliures per mitja anyada -del 29 d'octubre de 1679 al 29 d'abril de 1680- (P, 19r); (15 octubre) a Jeroni

Panós, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada –del 24 de març al 24 de setembre– (P, 23v).

1681 (1 abril) a mossèn Josep Borgonyó, mestre de gramàtica, 35 lliures per mitja anyada –del 29 d'abril al 29 d'octubre de 1680– (P, 24v i 25r); (1 abril) a mossèn Josep Borgonyó, 35 lliures per mitja anyada de sa mestria –del 29 d'octubre de 1680 al 29 d'abril de 1681– (P, 25r); (1 abril) a Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure a l'estudi de la vila, 15 lliures per mitja anyada –del 24 de setembre de 1680 al 24 de març de 1681– (P, 25v); (27 desembre) a Jeroni Panós, òlim mestre de llegir i escriure a l'estudi de la vila, 18 lliures per prorrata de set mesos i sis dies que se li deuen –del 24 de març fins al 31 d'octubre, "en lo qual die deixà de ensenyar"– (P, 29r).

1682 (16 gener) a Jeroni Panós 8 lliures i 5 sous per una dobla i mitja que se li deu per ajuda del lloguer d'un any i mig d'una casa, a raó d'una dobla per any (P, 29r); (27 març) a mossèn Josep Borgonyó, mestre de llegir gramàtica a l'estudi de la vila, 70 lliures per salari d'una anyada –del 29 d'abril de 1681 al 29 d'abril de 1682– (P, 30v); (27 març) a mossèn Josep Borgonyó, 15 lliures per mitja anyada de llegir i escriure –de l'1 de novembre de 1681 al 30 d'abril de 1682– (P, 30v).

1683 (18 abril) a mossèn Josep Borgonyó, mestre de llegir gramàtica, 70 lliures per salari d'una anyada –del 29 d'abril de 1682 al 29 d'abril de 1683– (P, 36v); (18 abril) a mossèn Josep Borgonyó, 30 lliures per ensenyar de llegir i escriure durant una anyada, que venç el trenta d'abril (P, 36v).

1684 (18 març) a mossèn Josep Argullol, mestre de gramàtica de la vila, 50 lliures per mitja anyada "de son salari de dit magistrat" –del 13 de maig al 13 de novembre de 1683– (P, 39v); (2 abril) a Onofre Cluet, mestre de llegir i escriure, 50 lliures per una anyada de salari –de maig de 1683 a maig de 1684 (P, 41v); (2 abril) a mossèn Josep Argullol, mestre de gramàtica, 50 lliures per mitja anyada –del 13 de novembre de 1683 al 13 de maig de 1684– (P, 41v i 42r); (3 abril) el Consell resol acomiadar el mestre de llegir i escriure i donar la feina a Miquel Albiol, fill de Tàrrrega i mestre de cant (C, 11r);²¹ (30 octubre) a Josep Argullol, serraller de la vila de Cervera, 33 lliures 6 sous i 8 diners "per lo salari de haver ensenyat gramàtica en lo estudi de la present vila lo quòndam Josep Argullol, son fill, den del dia 13 del mes de maig fins als 13 del mes de setembre propassat" (P, 44r); (29 novembre) a Miquel Albiol, mestre de llegir i escriure, 25 lliures per mitja anyada de son salari –del 2 de maig al 2 de novembre– (P, 44r i v).

1685 (16 abril) a Miquel Albiol, mestre de llegir i escriure, 25 lliures per mitja anyada del seu magisteri –del 2 de novembre de 1684 al proper 2 de maig– (P, 47v); (23 octubre) marxa el mestre i s'ofereix per ocupar el lloc un frare agustí amb la condició que l'acomiadaran si no en sap prou (C, 68v);²² (21 novembre) al reverend Miquel Albiol, mestre de llegir i escriure a la vila, 25 lliures per mitja anyada –del 2 de maig al 2 de novembre– (P, 51v); (13 desembre) a Ramon Canela, mestre de gramàtica de la vila, 100 lliures per un any de salari "del magisteri de gramàtica" –del 2 de novembre de 1684 al 2 de novembre de 1685– (P, 52r).

1686 (24 gener) acorden desconduir el frare agustí i cercar nou mestre de gramàtica (C, 76r);²³ (31 gener) a fra Josep Albanell, religiós de l'orde de Sant Agustí, 22 lliures 4 sous i 5 diners pel seu salari de dos mesos i vint dies "de ensenyar gramàtica en los estudis de la present vila" –del 4 de novembre de 1685 al 24 de gener de 1686– (P, 52v); (12 abril) al reverend Miquel Albiol, subdiaca, mestre de llegir i escriure, 25 lliures per mitja anyada –del 2 de novembre de 1685 al 2 de maig de 1686– (P, 54v); (16 abril) encara no han trobat mestre de gramàtica, i el Consell resol contractar Ramon Canela, prevere, que ja havia fet de mestre de gramàtica, si ho fa per tres anys (C, 90v–91r);²⁴ (14 novembre) al reverend Ramon Canela, prevere, mestre de gramàtica de la present vila, 50 lliures pel salari de sis mesos –del 22 d'abril al 21 d'octubre– (P, 58r).

1687 (29 març) al reverend Ramon Canela, prevere i mestre de gramàtica, 50 lliures per mitja anyada –del 22 d'octubre de 1686 al 21 d'abril de 1687– (P, 61r); (29 març) a mossèn Miquel Albiol, mestre de llegir i escriure, 50 lliures per un any de magisteri –del 2 de maig de 1686 al 2 de maig de 1687– (P, 61r).

1689 (16 gener) al reverend Ramon Canela, prevere, mestre de gramàtica de la vila, 50 lliures per "sis mesos del magisteri de gramàtica de dita vila" –del 21 d'abril al 22 d'octubre de 1688– (P, 69r i v); (2 abril) al Consell parlen de rebaixar sous, i en concret els dels mestres (C, 157v–158r);²⁵ (7 abril) a mossèn Miquel Albiol, 25 lliures per mitja anyada del magisteri de llegir i escriure –de l'1 de maig al 31 d'octubre de 1688– (P, 69v); (9 abril) a mossèn Ramon Canela, mestre de gramàtica, 50 lliures per mitja anyada del magisteri de gramàtica –del 22 d'octubre de 1688 al 21 d'abril de 1689– (P, 70v); (9 abril) a mossèn Miquel Albiol, 25 lliures per mitja anyada del magisteri de llegir i escriure –de l'1 de novembre de 1688 al 30 d'abril de 1689– (P, 70v); (16 novembre) a Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure, 15 lliures per mitja anyada de son salari –de l'1 de maig al 31 d'octubre– (P, 74r).

1690 (25 març) a Josep Panós, fill i hereu de Jeroni Panós, mestre de llegir i escriure, 11 lliures i 5 sous degudes per quatre mesos i mig –de l'1 de novembre de 1689 al 15 de març de 1690– (P, 76v); (28 març) el Consell decideix augmentar en 10 lliures el sou del mestre per veure de trobar-ne de nou (C, 187v);²⁶ (7 octubre) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada de son salari –de Nadal fins a Sant Joan de juny– (P, 77v); (27 novembre) a Onofre Cluet, mestre de llegir i escriure de la vila, disset lliures per mitja anyada –del 25 de maig al 24 de novembre– (P, 78r).

1691 (15 març) a Onofre Cluet, 7 lliures i 12 sous "a compliment de son salari del magisteri de llegir y escriurer de dita vila, per dos mesos y dihuyt dies" –del 24 de novembre de 1690 a l'11 de febrer de 1891– (P, 79r); (13 abril) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada de salari –de Sant Joan de juny a Nadal– (P, 79r); (13 octubre) a mossèn Miquel Albiol, mestre de llegir i escriure, 20 lliures per mitja anyada de salari –del 12 de febrer a l'11 d'agost– (P, 83r); (16 octubre) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada de son salari –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 83r).

1692 (15 març) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –de Sant Joan de juny a Nadal de 1691– (P, 84r); (1 abril) a mossèn Miquel Albiol, mestre de llegir i escriure, 20 lliures per mitja anyada –de l'11 d'agost de 1692 al 12 de febrer de 1693– (P, 84r); (26 juliol) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 88v).

1693 (22 gener) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –de Sant Joan de juny a Nadal– (P, 90v); (7 juliol) a mossèn Pere Reig, 40 lliures per mitja anyada del magisteri de gramàtica –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 94r); (16 novembre) al reverend Josep Borgonyó, prevere, mestre de llegir i escriure, 20 lliures per mitja anyada de salari –del 2 d'abril al 2 d'octubre– (P, 95v).

1694 (16 febrer) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –de Sant Joan de juny a Nadal de 1693– (P, 96r); (16 agost) al reverend Josep Borgonyó, prevere, 10 lliures per tres mesos del magisteri de llegir i escriure –del 2 d'abril al 2 de juliol– (P, 100v); (16 agost) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada de son salari –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 100v).

1695 (10 gener) a Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –de Sant

Joan de juny a Nadal– (P, 102r); (2 abril) a mossèn Ramon Molins, beneficiat de l'església parroquial de la vila, 20 lliures per mitja anyada de llegir i escriure –de l'11 d'agost de 1694 al 10 de febrer de 1695– (P, 102v); (18 juliol) a Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada de salari –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 107r); (26 agost) a mossèn Ramon Molins, mestre de minyons, 20 lliures per "mitja anyada de son magisteri de llegir y escriurer" –del 12 de febrer al 10 d'agost– (P, 107v i 108r).

1696 (29 febrer) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –de Sant Joan de juny a Nadal de 1695– (P, 109v i 110r); (21 abril) a mossèn Ramon Molins, mestre de minyons de la vila, 20 lliures per mitja anyada –de l'11 d'agost de 1695 al 10 de febrer de 1696– (P, 111r).

1697 (5 gener) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 114r); (5 gener) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –de Sant Joan de juny a Nadal de 1696– (P, 114r); (5 abril) a mossèn Ramon Molins, mestre de minyons de la vila, 40 lliures per una anyada de son salari –de l'11 de febrer de 1696 al 10 de febrer de 1697– (P, 116v).

1698 (28 març) a mossèn Ramon Molins, mestre de llegir i escriure, 20 lliures per mitja anyada –del 10 d'agost de 1697 al 9 de febrer de 1698– (P, 119r i v); (18 agost) a mossèn Ramon Molins, mestre de llegir i escriure de la vila, 20 lliures per mitja anyada –del 9 de febrer al 8 d'agost– (P, 121v i 122r); (29 agost) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 122r).

1699 (30 gener) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –de Sant Joan de juny a Nadal de 1698– (P, 123v); (14 febrer) a Ramon Molins, clergue, mestre de llegir i escriure de la vila, 20 lliures per la meitat del salari anyal –de l'11 d'agost de 1698 al 10 de febrer de 1699– (P, 124r); (19 agost) a Ramon Molins, clergue, mestre de llegir i escriure, 20 lliures per mitja anyada –de l'11 de febrer al 10 d'agost– (P, 135v); (29 agost) a Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –de Nadal a Sant Joan de juny– (P, 135v).

1700 (7 febrer) a Pere Reig, mestre de gramàtica, 40 lliures per mitja anyada –del 24 de juny de 1699 a Nadal– (P, 146r); (26 febrer) a Ramon Molins, mestre de llegir i escriure, 20 lliures per mitja anyada (P, 148v); (12 agost) al reverend Ramon Molins, prevere, mestre de

llegir i escriure de la vila, 20 lliures per mitja anyada –del 10 de febrer al 10 d'agost– (P, 168v); (30 octubre) a Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –del 25 de desembre de 1699 al 24 de juny de 1700– (P, 173r).

1701 (14 febrer) al reverend Ramon Molins, prevere, mestre de llegir i escriure de la vila, 20 lliures per mitja anyada –del 10 d'agost de 1700 al 10 de febrer de 1701– (P, 183r); (28 març) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –del 24 de juny al 24 de desembre de 1700– (P, 189v); (28 juliol) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada de salari –de Nadal al 24 de juny– (P, 200v); (31 agost) al reverend Ramon Molins, prevere, 20 lliures per mitja anyada del seu salari (P, 202v i 203r); (14 octubre) a Pere Viola, 2 lliures i 6 sous per dues-centes teules per a la teulada de l'estudi (P, 205v).

1702 (17 març) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –del 25 de juny al 24 de desembre de 1701– (P, 214r); (10 abril) al reverend Ramon Molins, prevere, 20 lliures per mitja anyada del magisteri de llegir i escriure –del 10 d'agost de 1701 al 9 de febrer de 1702– (P, 219v); (28 agost) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –de Nadal al 24 de juny– (P, 232r); (28 agost) al reverend Ramon Molins, prevere, 20 lliures per mitja anyada de salari del magisteri de llegir i escriure –del 10 de febrer al 9 d'agost– (P, 232r).

1703 (11 gener) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada de son magisteri, que començà a 25 de juny i fins a 24 de desembre (P, 237v i 238r); (16 juliol) al reverend Ramon Molins, prevere, 36 lliures, 13 sous i 4 diners per onze mesos de son salari del magisteri de llegir i escriure –del 9 d'agost de 1702 al 8 de juliol de 1703– (P, 249v); (15 novembre) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada de salari –del 23 de desembre de 1702 al 23 de juny de 1703– (P, 252v).

1704 (25 gener) a Josep Nuet, mestre de minyons de la vila, trenta lliures per mitja anyada, a raó de 60 lliures any –del 9 de juliol de 1703 al 9 de gener de 1704– (P, 253v); (1 març) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –del 24 de juny al 23 de desembre de 1703– (P, 254r); (17 agost) a Josep Nuet, mestre de minyons de la vila, 30 lliures per mitja anyada –del 9 de gener al 8 de juliol– (P, 265v); (17 agost) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –del 24 de desem-

bre de 1703 al 23 de juny de 1704– (P, 265v). **1705** (19 gener) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada de salari –del 24 de juny al 23 de desembre de 1704– (P, 272r).

1706 (13 juny) a Josep Nuet, mestre de minyons de la vila, 30 lliures per mitja anyada de salari –del 8 de juliol de 1704 al 8 de gener de 1705– (P, 303r).

1707 (28 abril) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada de salari –del 23 de desembre de 1704 al 23 de juny de 1705– (P, 321r); (28 abril) a mossèn Pere Reig, mestre de gramàtica de la vila, 40 lliures per mitja anyada –del 24 de juny al 23 de desembre de 1705– (P, 321r).

1710 (14 abril) al pare fra Agustí Benet, religiós del convent de Sant Agustí, 25 lliures per mitja anyada del seu magisteri de gramàtica –del 5 d'agost de 1709 al 5 de febrer de 1710– (P, 347v).

1711 (12 gener) al pare fra Francesc Martorell, comanador del convent de Sant Joan, de l'orde de Nostra Senyora de la Mercè, 40 lliures pel salari de tres mesos dels mestres de gramàtica, llegir, escriure i comptar –de l'1 de gener fins al 31 de març propiament– (P, en plec solt a part); (8 octubre) al pare comanador de Sant Joan, de l'orde de Nostra Senyora de la Mercè, de la vila, 80 lliures "per 6 mesos de salaris dels mestres de gramàtica, llegir, scriurer y contar" –de juliol a desembre– (P, 351v)²⁷; (5 abril) al pare comanador del convent de Sant Joan, OM, 40 lliures pel salari dels mestres durant tres mesos –de l'1 d'abril en endavant– (P, 359v); (8 octubre) al pare comanador del convent de Sant Joan, OM, 80 lliures per sis mesos dels mestres –de juliol a desembre– (P, 362).²⁸

1712 (12 febrer) al pare comanador del convent de Sant Joan, OM, 40 lliures pel salari dels mestres durant tres mesos –gener, febrer i març– (P, 367v); (4 abril) al mateix, 40 lliures per tres mesos més –abril, maig i juny– (P, 377r); (7 novembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos de salari dels mestres –juliol, agost i setembre– (P, 379v); (16 novembre) al mateix, 40 lliures més pels tres darrers mesos de l'any (P, 380r).

1713 (12 abril) al pare comanador del convent de Sant Joan, OM, 40 lliures pels sous dels mestres durant tres mesos –gener, febrer i març– (P, 382v); (2 agost) al mateix, 40 lliures per tres mesos –abril, maig i juny– (P, 385v i 386r); (9 octubre) al mateix, 40 lliures per tres mesos –juliol, agost i setembre– (P, 387r); (23 desembre) al mateix, 40 lliures pels tres últims mesos de l'any (P, 390r).

1714 (29 maig) al pare comanador de Sant Joan, OM, 40 lliures per tres mesos de salari dels mestres –de l'1 de gener al 31 de març– (P, 394r); (5 setembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos del salari dels pares mestres de gramàtica, llegir i escriure –de l'1 d'abril al 30 de juny– (P, 395v); (24 desembre) al mateix, 20 lliures per tres mesos –des de l'1 de juliol– (P, 396v); (24 desembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos de salari –de l'1 d'octubre al 31 de desembre– (P, 396v).

1715 (9 desembre) al pare comanador de Sant Joan, OM, 40 lliures pel salari de tres mesos dels pares mestres –de l'1 de gener al 31 de març– (P, 407v).

1716 (8 novembre) al pare comanador de Sant Joan, OM, 40 lliures pel salari de tres mesos –de l'1 d'abril al 30 de juny de 1715– (P, 410v); (8 novembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos –de l'1 de juliol al 30 de setembre de 1715– (P, 410v); (8 novembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos –de l'1 d'octubre al 31 de desembre de 1715– (P, 410v); (8 novembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos –de l'1 de gener al 31 de març de 1716– (P, 410v); (8 novembre) al mateix, 40 lliures per tres mesos –de l'1 d'abril al 30 de juny– (P, 410v).

1717 (25 juny) al pare comanador de Sant Joan, OM, 80 lliures per sis mesos del magisteri dels pares mestres –de l'1 de gener al 31 d'agost de 1717– (P, 413v).

Els inicis incerts

La poca documentació existent sobre el segle XIV fa que no puguem precisar gaire els inicis. El que sí que podem intuir, com en el cas de Cervera, és que l'escola hebrea es presenta consolidada amb anterioritat a la cristiana.

A les dues poblacions hi havia un call jueu important, i a totes dues poblacions hi havia la corresponent sinagoga en el segle XIV. A Cervera, ja l'any 1323 consta l'existència a la vila d'una escola de jueus; i la nova escola que es construí el 1385 ha quedat molt ben documentada a través de l'estudi de l'acta notarial de la venda de seients fet per Duran i Sanpere.²⁹

A Tàrrega, l'any 1345, la sinagoga ha estat destruïda per una rubinada i els jueus es proposen refer-la; Pere III, des de Perpinyà, el trenta-u d'agost, exposa els fets i que "ens han humilment pregat que els concedíssim, mentre la refan, que puguin llogar, allí on voldran de Tàrrega, una casa en la que puguin tenir-hi l'oratori i les escoles".³⁰ I decideix concedir-los-ho pel temps de dos anys, en què hauran de construir la nova sinagoga.

És probable que les primeres escoles cristianes anessin relacionades també amb l'àmbit religiós, en el sentit que el prevere que tenia cura dels escolans, especialment el mestre de cant des que hi hagué aquest ofici (a Tàrrega en trobem les primeres referències al segle XV), era molt possible que a més a més d'ensinistrar-los en cantar també els ensenyés les beceroles de llegir i escriure.³¹ Sabem que a diari assistien a la missa matinal de la Verge Maria, i podia ser que després de la missa els fos dedicat un temps a l'aprenentatge, sobretot a les èpoques en què no hi havia mestre conduït per la vila. En tenim confirmació en el fet que, en algunes capitulacions, s'explicita justament que, mentre duri la conducta del mestre, no permetran que els nens vagin amb el capellà, per rebre els ensenyaments de llegir, escriure i comptar; o que en compensaran el mestre, si no poden evitar-ho.³²

La irregularitat d'alguns anys en haver-hi mestre aconduït pel Consell explicaria que hom cerqués solució "privada" en algun prevere de la vila; aconduït ja el mestre, llavors el problema era reconduir tots els possibles alumnes cap al mestre contractat. Una solució extrema que apareix al text d'alguna crida, és l'obligació als pares de pagar, si tenien un fill en edat d'anar-hi, tant si aquest hi anava com si no.

Les escoles majors

La denominació més habitual durant els segles XIV i XV, fins a mitjan segle XVI és "les escoles de la vila", i el mestre conduït és el "mestre de les escoles". En el decenni de 1561-1570 comença a aparèixer la denominació "les escoles majors de la vila" i el títol corresponent de "mestre major"; fins i tot, els anys 1572 i 1573, trobem les despeses en adobs a "l'estudi major". Aquesta precisió pot fer pensar en l'existència de més d'unes escoles, i en el fet que en les escoles majors s'ensenyi la gramàtica, mentre a les altres s'ensenyi de llegir, escriure i comptar; però la pròpia designació de mestre major, dins les escoles majors, fa pensar que continua havent-hi els dos mestres –això en el millor dels casos, perquè hi ha moments en què trobem un sol mestre per a totes les funcions– a les mateixes escoles. Potser el terme "majors" ve a diferenciar-les d'alguna escola parroquial, conduïda directament per algun prevere i aplegant uns quants escolans.

Al decenni de 1581-1590 trobem sovint la denominació "estudi general" o "estudis generals" de la vila, que continua en la línia de contenir els dos tipus d'ensenyament. Durant el segle XVII trobem, el més sovint, "l'estudi de la vila";

cap a mitjan segle tornem a trobar la referència "estudi major" i "mestre de l'estudi major". Mai, però, no trobem la referència explícita a un "estudi menor", la qual cosa ens confirma en la creença que "les escoles", "l'estudi major" o "els estudis generals" indica simplement l'edifici i els mestres conduïts pel Consell de la vila, amb la possible existència d'algun prevere o particular que pogués tenir algun alumne pel seu compte i sense rebre cap ajut del Consell.

L'edifici de les escoles anà variant amb el temps. Sabem que, el 1376, l'escola era a la casa de P. Llorenç, i que n'havia caigut una part. Al 1440, l'escola era prop del bordell, i, pels escàndols que això comportava, el Consell determina cercar un nou emplaçament per a l'escola. Potser era aquesta escola l'alberg que el Consell determina vendre, el 1443.

Entre els anys 1457 i 1470, aproximadament, tenen l'escola en una casa per la qual paguen un censal anyal de tres lliures a Berenguer Montclar, de Cervera. El 1479, sabem que la casa de les escoles era la casa que fou d'Antoni Duran; els anys 1479-1486 hi ha nombroses despeses en adobs i renovació de l'edifici -parets, teulada, portes, etcètera-.

El 1576, l'estudi es troba en una casa per la qual el Consell paga deu sous mensuals de lloguer a la senyora Elisabet Riera, vídua; casa que es troba al carrer d'en Belloc o dels Frares Menors. I això perquè les escoles "estan derruïdes".

A l'inici del decenni dels 90, en adobar l'antic convent de Framenors, ara per als carmelitans descalços, amb el nom de convent de Sant Josep, habilitaren l'antiga església del convent per a escoles, que en un primer moment havien de ser regides pels mateixos frares carmelitans descalços. L'intent, però, no durà pas gaire, com podem comprovar a les dades.

El 1680, sabem que el Consell paga el lloguer de la casa de mestre Panós; no sabem si era només per a viure-hi o servia també d'escola. Als pagaments que li fan el 1681, però, consta que fa de mestre de llegir i escriure a l'escola de la vila, per la qual cosa sembla que cal distingir les dues cases.

Mestres i sous

L'alt nivell de variació en els mestres fa pensar que no era una professió massa ben pagada, la qual cosa provocava que sobretot els mestres professionals anessin cada any al lloc on millor els paguessin. Probablement només en una gran ciutat podien aconseguir un bon grau de sou i d'estabilitat.

En els pocs casos que hem recollit del segle XIV, sembla que només hi havia un mestre. A partir del segle XV, la solució òptima era la presència d'un mestre amb el seu batxiller; el Consell acostumava a aconduir el mestre amb la condició que tingués batxiller, i el mestre tenia el seu contracte particular amb el batxiller. L'habilitat en la feina podia determinar el pas d'una categoria a l'altra, com trobem en el cas del batxiller francès que, l'any 1503, ha fet de batxiller a l'escola, i, per al curs següent, demana de fer de mestre; veiem com el Consell ho accepta, amb tal que tingui batxiller (doc. núm. 6).

Cap a mitjan segle XVI, és freqüent el contracte del Consell amb dues persones alhora, sense especificar graus entre elles; tot i així, encara el 1555, consta que és aconduït mestre Teodor Viladot amb el seu batxiller.³³ I a poc a poc anem trobant contractes separats amb un i altre mestre, amb la distinció entre el mestre de minyons, o mestre de llegir, d'escriure i de comptes,³⁴ i el mestre de gramàtica.

Molt poques vegades trobem precisada la titulació que tenien els mestres; la més idònia devia ser mestre en arts, com era el cas de mossèn Lluís Sarmiento (1576), però en força casos eren només batxillers en arts (mossèn Guillem Joan Font, el 1580) o batxillers en arts i en filosofia (mossèn Bernat Roig, el 1577). I en alguns casos es precisa que són estudiants (com mossèn Tomàs Amat, de Cervera -1592- o mossèn Joan Reig, estudiant de medicina -1608-).

En algun cas trobem que una mateixa persona és aconduïda per dos oficis diferents, per part del Consell. És el cas del metge i mestre (com mestre Prunera, el 1518)³⁵ o del mestre i advocat.³⁶

Els casos més nombrosos, però, són els de prevere aconduït com a mestre (al primer annex, precisem tots els casos de mestres que eren preveres). Sembla que en algun cas hi havia incompatibilitat entre ser prevere i fer de mestre, però la necessitat degué fer possible aquesta solució, puix que, si considerem el nombre de casos en què es dona aquesta associació, hem de deduir que probablement fou la solució més idònia -i també la més constant-. El cas més clar dels problemes fou el de mossèn Pau Falcó, aconduït com a mestre mentre era diaca (1617), i desaconduït per impediment quan era capellà (1619);³⁷ potser el problema era que, en ser capellà, calia obtenir una llicència del bisbe per poder fer de mestre.³⁸

Segueixen, en nombre, els casos de frare aconduït com a mestre; es tracta de frares re-

sidents en convents de la vila³⁹ i, en algun cas, d'intent de monopoli de la predicació de la Quaresma i, alhora, de tenir les escoles de la vila (un franciscà, custodi, el 1505 -doc. núm. 7-; fra Bellot, OSA, el 1527). El cas més important fou el de la vinguda dels carmelites descalços, que s'instal·laren a l'antic convent de Sant Francesc després que hi haguessin estat els predicadors; habilitades les escoles a l'antiga església del convent, ara anomenat de Sant Josep, convingueren amb el Consell que cobrarien 100 lliures anyals per predicar la Quaresma i ocupar-se de les escoles. Al segon decenni del segle XVIII trobem que és l'orde mercedari, el que s'ocupa globalment de l'ensenyament.

Quant als llocs de procedència, la major part són de Tàrraga i de l'entorn: Guimerà (mossèn Llorenç Prous -1573-, mossèn Bernat Roig -1577-), Cervera (mossèn Tomàs Amat -1592-, mossèn Josep Argullol -1684-), Montblanc (mossèn Torres -1532-). També d'altres llocs de Catalunya una mica més allunyats: Montgai (mestre Antoni Berenguer -1567-), Vic (mestre Pere Codina -1595-), Berga (mossèn Francesc Torres -1630-), Vidrà (mossèn Guillem Joan Font -1580-), Mataró (mossèn Joan Reig -1608-). També n'hi ha alguns d'aragonesos: de Saragossa (mossèn Lluís Sarmiento -1576-), de Sadana (mestre Joan Rodríguez -1579-) i d'Ambeldroy de Tarassona (Miquel de Bosergas Vivar -1598-). I encara de la Catalunya nord (de Perpinyà, mossèn Pere Martí -1597-) i un batxiller francès (1504).

De vegades es precisa que van a cercar el mestre en algun lloc de l'entorn: a Linyola (el 1575), a la Bovera (el 1577). I un cas més curiós és el que succeí l'any 1401, en què el batxiller que feia classe a les escoles de Cervera es traslladà a Tàrraga i intentà endur-s'hi els alumnes; el Consell cerverí determinà actuar ràpidament per impedir-ho (DURAN / GÓMEZ, 1944, pàg. 14).

El més normal és que l'acondament anés de Sant Lluç d'un any a Sant Lluç de l'any següent; hi ha, però, alguns contractes que anaven de Sant Joan de juny a Sant Joan de juny de l'any següent, i, en menys casos, hi ha algun contracte de dos o de tres anys per aconseguir una certa continuïtat del mestre.⁴⁰ També es precisa en algunes capitulacions que si a partir de Sant Joan hi havia pocs alumnes, el mestre podia deixar de fer classes; així, a la capitulació amb mossèn Llorenç Prous, el 1573, convenen que si en el període de Sant Joan a Sant Lluç hi havia només divuit o vint escolars, el mestre podria plegar, a coneixença dels paers.

La manera de pagar presenta diverses varia-

cions; ordenades les formes de major a menor freqüència, trobem :

a) el pagament per terces, cada quatre mesos; les terces vencien per Nadal, per Pasqua i per Sant Lluç. Sovint, però, la tercera terça es cobrava per Sant Joan i no hi havia classe durant l'estiu.⁴¹

b) el pagament per meitats (als sis mesos i als dotze mesos).

c) el pagament global de la quantitat anyal deguda.

d) el pagament irregular i de pagues desiguals, o per necessitats del mestre (li avancen més diners del compte), o per dificultats del finançament municipal (li paguen els diners amb retard).

Els sous presenten també contínues variacions, si bé trobem unes certes regularitats. En principi, el Consell intentava sempre sortir-se'n amb la menor quantitat que pogués, però sovint havia d'augmentar-la per poder fer avinença amb algun mestre; i en determinades èpoques trobem el manteniment bastant estable del salari anyal del mestre.

De mitjan segle XV fins a l'últim quart del segle XVI, el Consell pagava al mestre de les escoles (amb el seu batxiller) o als dos mestres una mitjana de quinze a vint lliures anyals. En paguen quinze els anys 1545, 1547, 1548, 1549, 1550, 1553, 1555; en paguen divuit els anys 1552, 1567, 1570, 1573, i en paguen vint els anys 1457, 1485, 1546, 1564. Són més rars els anys en què en paguen menys (onze lliures el 1541, dotze el 1543), i també aquells en què en paguen més (vint-i-dues el 1482, vint-i-quatre el 1575, vint-i-cinc en prometen en una capitulació que potser no tirà endavant, el 1573).

A l'últim quart del segle XVI, el salari va augmentant fins a situar-se en quaranta lliures el 1588 i mantenir-s'hi una colla d'anys (1589, 1592, 1603, 1606, 1608, 1612, 1616-1618, 1620, 1621, 1625, 1627-1628, 1630), amb algun any excepcional de cinquanta lliures (1598, 1613, 1622, 1623).⁴² Al segle XVII, a partir del decenni dels trenta, però, el pagament de cinquanta lliures anyals és el més habitual (anys 1632, 1635, 1638-1641),⁴³ amb l'especificació que el mestre de gramàtica feia alhora de mestre de llegir i escriure. Durant la guerra dels Segadors baixa novament a quaranta lliures (anys 1643-1645), potser per la irregularitat de les classes, ja que, el 1648, trobem un salari de vuitanta lliures anyals; salari que continua els anys 1649 i 1653.

Cap a la segona meitat del segle XVII, hi ha la

diferenciació clara entre el mestre de gramàtica i el mestre de llegir i escriure, amb un salari més alt del primer (gairebé doblat), que probablement devia anivellar-se en part amb els diners rebuts dels alumnes (molt més nombrosos al segon). El mestre de gramàtica cobra entre cinquanta-cinc i setanta lliures l'any (cinquanta-cinc els anys 1676-1678; setanta els anys 1670-1673, 1679-1683); mentre el mestre de llegir i escriure cobra trenta lliures l'any (anys 1668-1669, 1675-1683).⁴⁴

Del 1684 al 1689, el mestre de gramàtica cobra cent lliures anyals i el mestre de llegir i escriure cinquanta. Durant l'últim decenni de segle, els sous s'han moderat a vuitanta lliures l'any per al mestre de gramàtica i quaranta lliures per al mestre de llegir i escriure. Al primer decenni del segle XVIII, el mestre de gramàtica continua cobrant vuitanta lliures, i el mestre de llegir i escriure augmenta el sou a seixanta lliures. Per acabar, trobem que al segon decenni assumeixen els estudis de gramàtica i de llegir, escriure i comptar els frares mercedaris, del convent de Sant Joan, de Tàrraga, per cent seixanta lliures anyals.

Per als mestres forasters, juntament amb el sou, el Consell pagava el llit; de vegades a la mateixa casa de les escoles -quan constava de les estances adequades, i llavors també podia ser que el mestre proporcionés llit, a la mateixa casa de les escoles, als estudiants forasters i pogués així augmentar el sou, com veiem al document núm. 15-, i de vegades el lloguer d'una altra casa. Hi ha algun cas en què juntament amb els diners es pagava al mestre una certa quantitat de forment; aquest pagament mixt, però, no tingué continuïtat. També hi ha algun any excepcional amb "estrenes" per al mestre, com passa l'any 1611, en què mossèn Francesc Torres, mestre de gramàtica, rep deu lliures d'estrenes, ultra el sou anyal.

Ensenyament i controls de l'escola

A les capitulacions targarines, no hi consten els llibres d'ensenyament que havien d'usar els mestres, ni quins horaris de classes farien; les capitulacions més detallades d'Igualada i, sobretot, de Cervera ens permeten tenir-ne una idea bastant aproximada, puix que arreu era força similar.⁴⁵

En aquest aspecte encara són més aclaridores les crides, on s'especifiquen les matèries a donar. A la crida de l'any 1451, consta que el mestre llegirà "de gramàtica e de lògica, e de filosofia, e de taulegia si mester serà" (document núm. 4); i a la crida de 1478, diuen que han aconduït mestre de "legir e mostrar

de gramàtica, lògica, filosofia, poesia e de retòrica" (doc. núm. 5).

A més d'ensenyar-los les disciplines tradicionals, els mestres també havien d'adoctrinar els estudiants; així consta explícitament, per exemple, als albarans dels anys 1554 i 1564. A la capitulació de l'any 1598 amb Pere Codina consta en una de les clàusules que -almenys en part- l'adoctrinament consistirà en el fet que cada dia, abans d'iniciar les classes, portarà els alumnes a l'església parroquial, a oir i cantar la missa matinal dita de Nostra Senyora dels escolans (doc. núm. 20).

En les capitulacions amb el mestre de gramàtica, sovint precisen que el mestre haurà de llegir alguna lliçó els diumenges i dies festius, als eclesiàstics i prohoms de la vila que ho desitgin, gratuïtament.⁴⁶

Quant als controls, sabem pels textos de les capitulacions que el mestre era responsable de les destrosses o els desperfectes que poguessin fer els alumnes a les escoles, i que havia de controlar-los i fer-ne respondre a ells si calia, puix que després el Consell exigiria les reparacions al mestre directament. En relació a la qualitat de l'ensenyament, no hem trobat constància que els mestres siguin sotmesos a cap prova prèvia; quan anaven a cercar-los a algun lloc concret, hem de suposar que seria degut al fet que tindrien constància de llur bona fama. En aconduir el mestre, de vegades es precisa que el Consell es reserva el dret de desconduir-lo si no els satisfan els ensenyaments o si no atén les classes amb constància i profit. També en algun cas, s'elegeix una prohomenia perquè, juntament amb els paers, decideixi sobre la continuïtat del mestre aconduït (com passa al consell del vint-i-quatre de juny de 1516, per decidir sobre la continuïtat de mestre Belart, batxiller).

Troblem algun cas en què són els propis alumnes, els qui fan arribar queixa al Consell perquè canviïn el mestre (així passa el 1364, doc. núm. 2). I al consell celebrat el dinou d'agost de 1519, a més de tractar el tema d'aconduir metge i mestre d'escoles, fan l'elecció de dos prohoms perquè vagin a visitar els estudiants un cop al mes a l'estudi (doc. núm. 10). Aquest tipus de control, pel qual no hem trobat assignació de sou ni continuïtat, el trobem iniciat a les escoles de Cervera el 1510 per l'argenter Felip Albareda, que s'ofereix a fer una visita setmanal a l'estudi, sense sou; setanta anys després, a Cervera s'institucionalitzà aquesta feina amb l'elecció anual del prohoms de l'estudi i, des del 1622, de dos "rectors de l'estudi", amb un sou més simbòlic que no pas atractiu (deu sous quan ho feia un, i després deu sous cada un).⁴⁷

Mobilitats

Ja en considerar les procedències hem parlat de l'alt grau de mobilitat dels mestres professionals; de vegades ni acabaven el curs pel qual eren aconduïts, si els sortia un lloc millor on treballar.

Un cas diferent és el dels preveres de la comunitat de la vila, o els frares establerts als convents targarins; aquests presenten més continuïtats. Al primer annex, en què donem el llistat, pot apreciar-se la durada de cada mestre com a tal, a Tàrraga.

Una altra cosa més difícil és seguir-ne el moviment i les possibles promocions; potser quan hi hagi una colla més de llistats dels mestres de diverses poblacions, serà possible tenir un coneixement més gran d'aquestes mobilitats. Havent fet també l'estudi dels mestres de Cervera, ens és possible establir una comparació bastant detallada entre els dos llocs. Hem trobat pocs noms que coincideixin.

El cas del batxiller que, el 1401, volia endur-se els alumnes cap a Tàrraga, adduït per Duran, ja l'hem comentat abans. En el segle XIV, el mestre Joan Malet treballa a Tàrraga el 1456 i probablement algun altre any, fins que, els cursos 1476-1477 i 1477-1478, fa de mestre a Cervera; torna després a Tàrraga i el retrobem com a mestre els anys 1478, 1482 i 1484-1485, i encara en anys diferents el trobem a Tàrraga en altres funcions retribuïdes pel Consell. Cap a finals de segle, el 1488, trobem de mestre de les escoles a Cervera mestre Lor, de Tàrraga; el 1502, el trobem a Tàrraga.

Al segle XVI, el 1514 trobem a Tàrraga mestre Apira, i l'any següent fa de mestre a Cervera mossèn Jaume Apira, prevere. Els cursos 1525-1526, 1528-1529 i 1535-1536, trobem a Cervera mossèn Bartomeu Amorós, prevere, com a un dels mestres de les escoles; probablement es tracta del mateix mossèn Amorós que trobem de mestre a Tàrraga el 1532. El reverend Joan Nadal, de Cervera, consta com a batxiller a Cervera el 1543, ja com a prevere i mestre els anys 1562-1564, i després el retrobem com a mestre de les escoles de Tàrraga els anys 1567 i 1571-1574. El reverend mossèn Jaume Garriga treballa com a mestre a Tàrraga l'any 1587, i l'any següent el trobem de mestre a Cervera. I, si no com la mateixa persona, potser amb parentiu, podria relacionar-se el mestre Joan Soler, mestre de les escoles a Cervera el 1544, amb el prevere cerquer Antoni Joan Soler, que feia de mestre a les escoles de Tàrraga l'any 1567.

Un altre cas que, per la distància d'anys, podria ser interpretat millor com de parentiu que no pas identificat en la mateixa persona, és el d'Agustí Berart, de Cervera, que fa de mestre de llegir i escriure a Tàrraga el 1674, i el pare fra Agustí Berart, jesuïta, que consta com a receptor dels diners que paga el Consell cerquer al col·legi de Sant Bernat, de la Companyia, per fer de mestres en els anys 1729-1732. En base als estudis de Josep Hernando (en referència a les escoles de Barcelona), de mossèn Joan Segura (Igualada), de mossèn Sanç Capdevila (Tarragona) i de Josep Lladonosa (Lleida), hem provat també de trobar-hi algun dels mestres que veiem desfilar per Tàrraga, però en aquest cas sense gaire èxit. No trobem cap coincidència de nom amb Barcelona, ni amb Igualada, ni amb Tarragona. Amb Lleida, trobem dos casos: el cas d'Onofre Cluet, que cessà de fer-hi classes el 1668 (LLADONOSA, 1970, pàgs. 16 i 18-19), i anys després el retrobem a Tàrraga, els anys 1684 i 1690-1691⁴⁸; i el cas del llicenciat Llorenç Dòria, que fa de mestre a Lleida el 1673 (LLADONOSA, 1970, pàg. 17), i el retrobem a Tàrraga el 1674.

Quant als alumnes, la major part devien fer només la fase de l'ensenyament que en podríem dir primari (llegir, escriure i comptar com a màxim), i després els pares ja devien posar-los a treballar en la feina familiar o com a mosos o aprenents al servei d'algú altre. Només els fills de les famílies adinerades o amb ofici de carrera (advocats, notaris, metges, etc.) devien mantenir els fills a l'escola amb el mestre de gramàtica i els encararien després cap a l'Estudi General de Lleida o cap a Vic, si volien dirigir el fill cap al clergat secular.

I a les crides es fa referència a la possibilitat d'atraure escolars de poblacions veïnes, que trobarien lloc on viure (probablement, cases on els hostatgessin); no hi hagué, però, cap monopoli de tenir escola a la vegueria, com insinua l'historiador targarí.⁴⁹ En alguna capitulació consta fins i tot el dret a cobrar un sou una mica més elevat als escolars forasters.

També hi ha algun cas esporàdic en què trobem que els pares intentaven l'entrada del fill com a escolà de cant a la Seu Vella de Lleida. Consta que hi entraren els targarins Joan Belver (el tres de febrer de 1495) i Marià Calbís (el vint-i-sis de maig de 1721).⁵⁰ I també hi consten escolars procedents d'Anglesola (Joan Boleda, el 1497), de Verdú (Manuel Guixa, el 1729), d'Agramunt (Joan Prior, el 1538), de Bellpuig (Spígol, el 1556; Jacint Gassull, el 1729; i Melcior Abelló, el 1744), etc.⁵¹

BIBLIOGRAFIA

- CAPDEVILA, Mn. Sanç, "Les antigues institucions escolars de la Tarragona restaurada" a *Estudis Universitaris Catalans*, XII (1927), núm. 1, pàgs. 68-162 i núm. 2, pàgs. 348-375; XIII (1928), núm. 1, pàgs. 13-92.
- DURAN I SANPERE, Agustí / GÓMEZ GABERNET, Frederic, "Las escuelas de gramática en Cervera" a *BRABLB*, XVII (Barcelona, 1944), pàgs. 5-77.
- DURAN I SANPERE, Agustí, *Llibre de Cervera*, Tàrrrega, 1972.
- HERNANDO I DELGADO, Josep, "L'ensenyament a Barcelona, segle XIV. Documents dels protocols notarial. Primera part: Instruments notarial de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, 1350-1400" a *Arxiu de Textos Catalans Antics*, núm. 12 (Barcelona, 1993), pàgs. 141-271.
- HERNANDO I DELGADO, Josep, "L'ensenyament ... Segona part: Instruments notarial de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona i de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona 1294-1400" a *Arxiu de Textos Catalans Antics*, núm. 16 (Barcelona, 1997), pàgs. 131-298.
- LLADONOSA I PUJOL, Josep, *Escoles i mestres antics de minyons a Lleida*. Rafael Dalmau ed. (Episodis de la Història, 137), Barcelona, 1970.
- MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep M., "Ensenyament al bisbat de Girona fins a la Il·lustració", a *Arxiu de Textos Catalans Antics*, núm. 12 (Barcelona, 1993), pàgs. 273-301.
- MIRÓ I BALDRICH, Ramon, "Predicar la Quaresma a Tàrrrega. Segles XVI i XVII" a *Miscel·lània Arthur Terry*, II, Barcelona, 1999, pàgs. 85-136.
- MIRÓ I BALDRICH, Ramon, "Les escoles a Cervera (segles XIV-mitjan XVIII)" Bellpuig, primavera 1998.
- MUJAL ELIAS, Juan, *Lérida. Historia de la música*, Dilagro ed., Lleida, 1975.
- SARRET I PONS, Lluís, pvre, *Privilegis de Tàrrrega*, Tàrrrega, 1930.
- SEGARRA I MALLA, Josep M., *Història de Tàrrrega amb els seus costums i tradicions*, vol. I (segles XI-XVI), Tàrrrega, 1984.
- SEGARRA I MALLA, Josep M., *Història de Tàrrrega amb els seus costums i tradicions*, vol. II (segles XVI-XVIII), Tàrrrega, 1987.
- SEGURA, Joan, prevere, *Història d'Igualada*, volum II. Barcelona, 1908.

NOTES

- ¹ El mateix hem fet ja per a Cervera, si bé l'estudi sobre els mestres, que havia de sortir a la *Palestra Universitària* de 1998, ha estat relegat a la següent per raons alienes a la nostra voluntat. Tot i així, serà a aquest que farem referència en les comparances que calgui.
- ² Hem mirat de comprovar-les, però en algun cas no ha estat possible localitzar cap referent. Ho indiquem en nota, quan així succeeix.
- ³ Citat per Josep M. Segarra (1984, pàg.224).
- ⁴ SEGARRA, 1984, pàg. 264. El llibre de consells acaba amb el consell del set de juliol de 1378, i hom pot apreciar-hi una colla de fulls tallats, on probablement seguien els consells.
- ⁵ SEGARRA, 1984, pàg. 265.
- ⁶ SEGARRA, 1984, pàg. 266. No hem pogut localitzar la font. Aquestes dades no apareixen al llibre de consells, i tampoc no surt el text d'aquesta crida al llibre de crides.
- ⁷ Hi ha tot de ratlles damunt que fan pensar en una refeta més tardana de l'albarà.
- ⁸ Citat per Josep M. Segarra (1987, pàg. 64).
- ⁹ Compta aquí el canvi d'any per Nadal.
- ¹⁰ S'especifica a l'albarà que mestre Antoni Porter ha marxat de la vila.
- ¹¹ Capitulació comentada per Josep M. Segarra (1987, pàg. 64).
- ¹² SEGARRA, 1987, pàg. 65.
- ¹³ Citat per Josep M. Segarra (1987, pàg. 65).
- ¹⁴ El text de la capitulació queda interromput sobtadament i apareix ratllat; és molt probable, doncs, que no s'avinguessin en els tractes.
- ¹⁵ Al març de 1619, mossèn Pau Falcó apareix ja cobrant terces com a diaca (A, 38v)
- ¹⁶ SEGARRA, 1987, pàg. 104.
- ¹⁷ Apareix ratllat i amb una nota de nul·litat al marge: "non habuit effectum".
- ¹⁸ Porta la nota al marge: "Refeta de voluntat dels senyors paers a la clavaria del doctor Tomàs, als 30 de març 1668".
- ¹⁹ Porta la nota al marge: "S'és tornada a traure per haver-se perduda". Nota que es repeteix a les dues dades dels albarants següents, presents al mateix foli.
- ²⁰ Dada citada per Josep M. Segarra (1987, pàg. 224).
- ²¹ SEGARRA, 1987, pàgs. 224-225.
- ²² SEGARRA, 1987, pàg. 225.
- ²³ SEGARRA, 1987, pàg. 225.
- ²⁴ SEGARRA, 1987, pàg. 225.
- ²⁵ SEGARRA, 1987, pàgs. 225-226.
- ²⁶ SEGARRA, 1987, pàg. 226.
- ²⁷ Aquest albarà apareix ratllat.
- ²⁸ És el mateix albarà que apareixia ratllat abans (P, 351v).
- ²⁹ DURAN, 1972, pàgs. 365-371.
- ³⁰ SARRET, 1930, pàg. 165.
- ³¹ Agustí Duran insisteix també en aquest possible origen com a escoles parroquials (DURAN, 1972, pàg. 288).
- ³² Vegeu, com a exemple, la capitulació amb mossèn Lluís Sarmiento (doc. núm. 15).
- ³³ També a les capitulacions de 1567, amb mestre Antoni Berenguer; a les de 1572, amb mossèn Nadal, consta explícitament que per aquell any no li calia tenir batxiller.
- ³⁴ En general, no trobem significativa la distinció entre mestre de llegir/ mestre de llegir i escriure/ mestre de llegir, escriure i comptar (distinció que sí que creu significativa Josep Lladonosa -LLADONOSA, 1970, pàgs. 12-13-); el més sovint, sembla que podien fer les tres coses, i era a l'hora de cobrar el sou pertinent als escolars, que distingien entre l'ensenyament d'una o altra cosa per cobrar una determinada quantitat o una altra (això es veu molt clar en algun contracte presentat per Joan Segura, entre el Consell igualadí i els mestres -SEGURA, 1908, pàg. 73-).
- ³⁵ A Cervera, en tenim datats una colla de casos durant el segle XV. També mossèn Segura en troba alguns casos a Igualada, en el segle XV (SEGURA, 1908, pàgs. 65-66 i 68).
- ³⁶ No n'hem trobat cap a Tàrrrega, però sí que en trobem a Cervera i a Igualada, durant el segle XV.
- ³⁷ De fet, ja durant el curs 1617-1618, en què féu de mestre de gramàtica, era prevere. I després, en les absències del mestre que aconduïen, continua fent ell les suplències, com podem comprovar a les dades.
- ³⁸ No hem investigat per aquesta part, en què caldria consultar l'arxiu episcopal de Vic per als segles XV i XVI, i el de Solsona per al XVII. Josep M. Marquès, que anota les llicències concedides al bisbat de Girona, precisa que abans de l'any 1598, les

llicències es concedien, però no s'annotaven; sí que s'annotaven a partir d'aquest any, per justificar-ne els ingressos (MARQUÈS, 1993, pàg. 283).

³⁹ Destaquen els agustins (fra Bellot -1527-, el prior -1658-, fra Pau Ribes -1660-, fra Francesc Valls -1668 i 1669-, fra Josep Albanell -1686-, fra Agustí Benet -1710-), però també hi trobem els carmelitans (el pare Casanova -1612-, fra Vilallonga -1632-) i els mercedaris (fra Jaume Vilar -1626-, fra Constantí Bertran -1643-). I una colla més de noms de frares, sense que ens sigui precisat l'orde a què pertanyien.

⁴⁰ No a nivell de contractes, però sí a les dades de pagaments, trobem algun cas en què un mestre és llogat per un període molt més curt. Així, el 1664, mossèn Ignasi Cases cobra tres lliures per haver ensenyat encara no un mes (del set al vint-i-cinc d'agost).

⁴¹ Hi ha encara algun any en què apareix el pagament de la tercera terça al juny i el de la "quarta" a l'octubre, per haver fet classe durant l'estiu (vegeu les dades de l'any 1665).

⁴² A Igualada, els anys 1595-1600, el salari anyal al mestre (amb batxiller ajudant) és de cinquanta lliures (SEGURA, 1908, pàg. 72). A Cervera, a l'últim quart del segle XVI trobem un sou de seixanta lliures repartit en quaranta lliures al mestre i vint lliures al batxiller.

⁴³ L'any 1639, consta el pagament de les cinquanta lliures anyals, tot i no haver-se fet classe a l'estiu; en canvi, l'any següent consta un sou anyal de quaranta lliures més deu lliures per haver fet classes a l'estiu (quaranta lliures de Sant Lluç a Sant Joan, i deu lliures més per l'estiu).

⁴⁴ A Igualada, trobem ara un sou una mica menor, però també diferenciat: els anys 1664, 1674 i 1683, paguen cinquanta lliures al mestre de gramàtica i vint-i-cinc lliures al mestre de primeres lletres (SEGURA, 1908, pàgs. 73-74). A Cervera, en canvi, el mestre de gramàtica arriba a les cent lliures anyals; el mestre de minyons cobra trenta lliures.

⁴⁵ Vegeu SEGURA, 1908, pàgs. 65-66 i 73; DURAN/GÓMEZ, 1944, pàgs. 25-27, 29-31, 37-39, 42-44, 56-59 i 71-72; DURAN, 1972, pàgs. 290-293; i LLADONOSA, 1970, 42-52. Duran insisteix en la similitud en les obres usades a Cervera, Tarragona, Barcelona, etc., i també en la poca diferència d'anys en la introducció de textos nous, que fan pensar en alguna mena de coordinació o, almenys, de seguiment de model (DURAN, 1972, pàgs. 291-292); el model seria probablement Barcelona, que avança en uns anys els canvis.

⁴⁶ Capitulacions amb mestre Antoni Berenguer (1567), amb mossèn Llorenç Prous (1573), amb Lluís Sarmiento (1576), etc. Aquest fet referma la relació que ja trobàvem en alguns casos entre mestre i predicador. I el retrobem a Igualada, al contracte fet el 1595 amb el mestre mossèn Pere Pau Marimon, mallorquí: "cada diumenge y festa colent haya de llegir dematí una lliçó de evangelis ó de les epístoles de St. Pau, segons li serà ordenat en tot y per tot per los dits Consellers presents y sdevenidors ó per los rectors de dit estudi" SEGURA, 1908, pàg. 72.

⁴⁷ Aquesta elecció sempre requeia en gent d'estudis: notaris, metges, etc. I al segle XVIII, sense variar-ne el sou, és assignada a dos regidors de l'ajuntament (després del Decret de Nova Planta).

⁴⁸ El 19 de febrer de 1690, encara Onofre Cluet es trobava a Lleida ensenyant, però, i demanava ajut al Consell (LLADONOSA, 1970, pàg. 19); no degué rebre'n puix que el mateix any ja el tornem a trobar ensenyant a Tàrrrega.

⁴⁹ Hem repassat els privilegis targarins sense que trobem aquesta dada per enlloc, i ens consta a més l'existència d'escoles amb ajut del Consell de la universitat en altres poblacions de la vegueria, almenys des del segle XVI.

⁵⁰ MUJAL, 1975, pàgs. 151 i 169.

⁵¹ Trobem el llistat general d'escolans admesos a MUJAL, 146-159.

ANNEXOS

I. Llistat dels mestres de gramàtica i de primeres lletres.

Albiol, Miquel, mestre de cant i de llegir i escriure, de Tàrrrega, 1686 sotsdiaca (1684-1689, i mitges anyades -amb Pere Reig- els anys 1691 i 1692)

Amat, mossèn Tomàs, ensenyar la gramàtica (1592)
Amorós, mossèn (1532)

Apira, mestre (1514)

Argullol, mossèn Josep, mestre de gramàtica, de Cervera -mor- (1684)

Avisanda, mossèn Joan, mestre de cant (1573-1574)

Balagueró, mossèn Andreu, mestre de gramàtica i llegir, 1673 prevere (1670-1673, 1676)

Belart, mestre, batxiller (1516)

Bellver, ven. mossèn Francesc (1552)

Bellot, fra, OSA, s'ofereix per fer de mestre (1527)

Benet, pare fra Agustí, OSA, magisteri de gramàtica (1710)

Berart, Agustí, mestre de llegir i escriure, de Cervera (1674)

Berenguer, mestre Antoni, de Montgai (1567-1569)

Bertran, rev. pare fra Constantí, OM (1643)

Borgonyó, Josep, llicenciat, fill de Tàrrrega, mestre de gramàtica, 1683 i de llegir i escriure (1679-1683, 1693-1694)

Borràs, mossèn Lluís (1653)

Borrell, mossèn Joan (1638, 1640)

Bosergas Vivar, mossèn Miquel, d'Ambeldroy de Tarassona (1598)

Camarasa, mossèn Francesc, prevere (1654-1655)
Canela, Ramon, prevere, mestre de gramàtica (1686-1689)

Capdevila, mossèn Joan (1641)

Capdevila, rev. mossèn Pere, prevere, mestre de l'estudi de gramàtica (1622-1626)

Capell, rev. mossèn Pere, mestre de l'estudi de gramàtica (1621)

Casanova, pare mestre, OC, mestre de gramàtica (1612)

Casanoves, fra Àngel, OSA (1659)

Casay, pare fra Joan, mestre de gramàtica i de llegir i escriure (1649)

Cases, rev. mossèn Ignasi, mestre de gramàtica (1664)

Castanyer, rev. Francesc, prevere, mestre de gramàtica (1677-1679)

Castelló, mestre Joan, fill de Tàrrega (1502)

Castro, rev. mossèn Pere (1540-1541)

Cisteró, mestre Josep, subdiaca (1628) i des del desembre de 1628, prevere (1629)

Climents, mossèn Francesc (1552)

Cluet, mestre Onofre, mestre de llegir i escriure (1684, 1690-1691)

Codina, mestre Pere, de Vic, mestre de gramàtica (1595)

Coma, mossèn Esteve, mestre de llegir i escriure (1675-1678)

Comanador convent St. Joan, OM, dels mestres de gramàtica i de llegir i escriure (1711-1717)

Corell, mossèn Joan, clergue (1584)

Dòria, llicenciat Llorenç, mestre de gramàtica i de llegir i escriure (1674)

Escuder, Montserrat (1549), prevere beneficiat (1553)

Espelt, mossèn Antoni (1586)

Fages, rev. mossèn Jeroni, mestre de gramàtica i de minyons (1643-1644)

Falcó, mossèn Pau, mestre de gramàtica, clergue (1616), diaca (1617), capellà (1618-1619)

Fita, mossèn Jeroni (1662-1663, 1667, 1669-1670, 1673)

Font, Guillem Joan, batxiller en arts, de Vidrà (1580-1581)

Forner (o Fornés), mossèn Josep, mestre de gramàtica (1676)

francès, un batxiller (1503-1504)

Fuster, mossèn Jaume, mestre de l'estudi de la gramàtica i legistes (1632-1635)

Garriga, mossèn Andreu (1540), prevere (1543, 1550)

Garriga, rev. mossèn Jaume (1587)

Gasset, fra (1444)

Golanor, Rafael, mestre de gramàtica (1595)

Guardiola, mossèn Andreu (1585)

Guardiola, mossèn Jacint, mestre de l'estudi de gramàtica (1630)

Hospital, mestre Miquel, mestre de gramàtica (1628-1630)

Isarn, mossèn Pere, mestre de gramàtica i de minyons (1646-1648)

Joan, rev. senyor Salvador Antoni, prevere (1641-1642)

Lambrega, mestre Ramon de (1541-1542)

Lasarte, mestre Joan de, mestre d'escriure i de comptes (1554)

Liri, rev. mestre Marc (1545-1547)

Llobera, Felip (1640)

Llobera, ven. mossèn Antoni (1540)

Llobes, mossèn Jaume, mestre de gramàtica (1664-1665, 1668)

Lor, mestre (1502)

Malet, mestre Joan (1456, 1478, 1482, 1484-1485)

Mallol, mossèn Esteve, mestre de gramàtica (1608)

Mallol, mossèn Josep, mestre d'escriure (1590)

Martí, mossèn Jaume (1585)

Martí, mossèn Pere, de Perpinyà, mestre d'escriure (1597)

Miró, mossèn Joan (1540-1541)

Molins, mossèn Ramon, beneficiat de la parroquial, mestre de llegir i escriure (1695-1703)

Montaner, mossèn Joan Pere, mestre de gramàtica (1606-1607)

Montiró, rev. mestre Bernat, prevere (1541-1542)

Moragues, rev. mestre Antoni Rafael (1548)

Nadal, rev. mestre Joan, prevere (1567, 1571-1574)

Nuet, Josep, mestre de minyons (1704, 1706)

OFM, pare custodi, proposa regir les escoles (1505)

Orpella, pare fra Miquel, mestre de gramàtica (1666) OSA, prior, un pare ensenya als gramàtics i minyons (1658)

Pallàs, pare fra Faustí (1645-1646)

Panós, mossèn Jeroni, mestre de minyons (1664, 1679-1682, 1689-1690)

Panós, rev. fra Pere, mestre de gramàtica (1627)

Pasqual, Cosme, mestre de minyons (1665-1667)

Peiró, Bernadí, llegir gramàtica i ensenyar minyons (1635-1637, 1639)

Peiró, mossèn Jaume, mestre de gramàtica (1649-1651)

- Pescador, rev. mestre Antoni**, mestre major (1563-1564)
- Pont, ven. mossèn Jaume**, prevere (1570-1571)
- Porta, mossèn Francesc** (1573)
- Porter, rev. mestre Antoni** (1550)
- Prous, ven. mossèn Llorenç**, prevere, de Guimerà (1573) -no es queda-
- Prunera**, mestre, metge (1518)
- Reig, mossèn Joan**, de Mataró, estudiant de medicina, mestre de gramàtica (1608-1609)
- Reig, mossèn Pere**, mestre de gramàtica (1690-1707)
- Reixacs, mossèn Tomàs** (1550), prevere beneficiat (1553)
- Ribes, fra Pau**, OSA (1660)
- Riquelme de Casas, Pedro**, mestre de gramàtica (1619)
- Robió, mestre Andreu de**, mestre de les escoles (1341-1345)
- Rodríguez, mestre Joan**, mestre d'escriure i de comptes, de Sadana (1579)
- Roig, mossèn Bernat**, batxiller en arts i filosofia, de Guimerà (1577-1579, 1582)
- Romeu, ven. mossèn Joan** (1575)
- Rull, rev. Francesc**, prevere, mestre de gramàtica (1660-1662)
- Sarmiento, mossèn Lluís**, mestre en arts, de Saragossa (1575-1576)
- Sauri, pare fra Francesc** (1620)
- Serra, mestre Miquel** (1547)
- Soler, mestre Joan** (1544)
- Tarrada (o Tallada) de Borja, mossèn Miquel** (1626-1627)
- Thoa, mossèn Montserrat**, estudiant (1627)
- Tomàs, mossèn Francesc**, mestre d'escriure i de llegir (1591-1592)
- Torres, mossèn**, de Montblanc, prevere i mestre d'escola (1532)
- Torres, mossèn Francesc, de Berga**, mestre de gramàtica (1603-1605, 1609-1616, 1630-1631)
- Uguet, rev. mestre Joan** (1549)
- Valls, pare fra Francesc**, subprior OSA, mestre de llegir i escriure (1668-1669)
- Vich, mossèn** (1588-1589)
- Viladot, mestre Teodor** (1555)
- Vilallonga, pare fra T.**, OC, ensenyar de llegir i gramàtica (1632)
- Vilar, mossèn Pere** (1625); pare fra Jaume, OM (1626)
- Viver, llicenciat Pau**, mestre de gramàtica (1668)

II. Annex documental

1.

1343, maig 24

Mestre Andreu de Robió proposa al Consell que li allarguin dos anys la privativa de mestre de gramàtica a la vila, i el Consell determina cedir-li l'estudi durant dos anys més en les mateixes condicions.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1341-1344, f. 41r i v

En lo qual conseyl fo proposat per part de mestre Andreu de Robió que com lo conseyl e prohòmens de la vila de Tàrrega li aguessen atorgat he feyta carta l'estudi ha .ii. ans axí que altre sens licència sua no go[s]às en la dita vila legir gramàtica ne lògicha sens licència sua, e los dits .ii. ans ayen terme al segon dia de la fi del mes de juyn primer vinent; e el vuyte saber ab lo Conseyl e prohòmens que ara són, si.ls plau que ho tingue per altres .ii. ans. En altra manera, que hirie en altre loch liger.

Lo dit Conseyl volch e atorgà que lo dit maestre aye l'estudi per dos ans següents, sots la forma e la condició qu.el ha tengut aquests dos ans prop pasats; e que l'em sie feyta semblant carta que li fo feyta per lo dit conseyl del // passat, la qual carta fermaren en poder d'en G. Mulner, notari.

2.

1364, abril, 26

Degut a les queixes dels escolars sobre el mestre que tenen, el Consell determina que Francesc Aguiló s'encarregui de cercar nou mestre que sigui apte i convenient.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1361-1367, f. 64r

Item ordenaren que com la vila age mester .i. maestre de scolans que sie abte e covinent, com d'aquest que ara hinc és se clamen tots los escolans, que sie procurat .i. altre bon

maestre per lo dit en Francesch Aguiló, qui.s és e féu en lo dit conseyll que.n percazarà .i. que és asats abte e covinent. E si serà trobat, apar que sie rebut per los pahers.

3.

1443, juny, 4

El Consell determina destinar el salari del mestre per al curs vinent a pagar els crèdits de la vila, i que sigui cercat un jove hàbil que faci de mestre amb el que rep dels escolars o poc més.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1442-1446*, f. 59r.

(Marge:) Maestre de les scoles.

Item més lo dit honorable Consell per tots sguarts lur corage movents per l'any tansolament de prop sdevenidor, acordaren que lo salari que se acostuma de donar al maestre de les scoles sia levat, e que servescha a obs del clavari e per pagar los crèdits de la vila. E que per los senyós de pahés, per lo dit any, sia hagut hun jove bo e àbill que, si possible és, per lo salari que ha si acostuma haver e pendre dels scolans, se tinga per content; e si ho veuran e conexeran ésser fahedor, que per la vila li sia fet algun adjutori, a ffi que les scoles del tot no.s leven ni peresquen, que sia fet.

4.

1451, octubre, 21

Crida perquè tothom s'assabenti que han aconduït nou mestre per al curs 1451-1452, que regirà les escoles i llegirà gramàtica, lògica, filosofia i teologia, si cal. Torna a fer-se la crida el vint-i-vuit de setembre de 1458.

AHCT, FM, *Llibre d'ordinacions i crides, 1433-1590*, f. 24r

Crida del mestre de les scoles.

Ara hojats que us fa a saber los honorables n'Anthoni Luís de Bellsolà, de ba., Ramon Dezplà, procurador general de la vila de Tàrregua e de Vilagrassa, y de altres viles e lochs que la insigne ciutat de Barchelona senyorege dins lo principat de Cathalunya, pahés e pròmens de la matexa vila, a tothom generalment com los dits honorables pahés agen conduït l'any present hun mestre bo e suficient per legir de gramàtica e de lògica, e de filosofia, e de taulegia si mester serà, en la dita vila; e per regir les scoles de la matexa vila. Em per amor de açò notifiquen a tothom generalment les dites coses, certificant-los que en les dites scoles aquest any se legirà per lo dit mestre de les dites sciències bé e abtament, fahent tots actes acostumats. E altres per los quals poran apendre e multiplicar en ciència e bons costums. E sàpien aquells que hic volran

venir trobaran dexeables per los quals los serà feta la mesió e altres ajudes, de què Déu volent els se'n tendran per contents.

Fuit publicata preinserta preconitzacio per Bartolomeum Puigsaler, preconem publicum dicte ville cum sua tuba per locha solita dicte vile, die jovis, .xxi. mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo CCCCL primo.

Fuit publicata presens preconitzacio per locha solita dicte ville per Dalmacium Claramunt, preconem publicum, interveniente me, Gabriele Piquó, notario, die jovis, .xxviii. setembris anno MCCCCLviii.

5.

1478, setembre, 24

Crida en què el Consell assabenta que han aconduït mestre nou per al curs 1478-1479, per llegir i mostrar gramàtica, lògica, filosofia, poesia i retòrica.

AHCT, FM, *Llibre d'ordinacions i crides, 1433-1590*, f. 61v

Ara hoyats que us fan a saber lo honorable en Pere Ramon Florença, batle de la vila de Tàrregua per la molt il·lustríssima e poderosa senyora, la Reyna de Castella, senyora de la dita vila, pahers e prohòmens de la matexa vila, a tothom generalment com los honorables pahers hajen conduhit per l'any present un mestre, lo qual és molt abte e sufficient en regir les scoles de aquesta vila, per legir e mostrar de gramàtica, lògica, filosofia, pohesia e de retòrica ab molt bel stil e pràtica. Em per amor de açò, notifiquen a tot hom generalment les dites coses, certificant-los que en les dites scoles aquest any se regirà per lo dit mestre de les dites sciències bé e abtament, fahent tots actes acostumats hi en breu temps saber de dites sciències (ratllat) e ell haver mostrat de dites sciències. E altres per les quals poran apendre e multiplicar en dites sciències e bones costums. E sàpien que aquells qui vendran ací per apendre de les dites sciències trobaran cases per star e habitar per lo temps que acostumen d'estar e habitar, de què ne hauran molta contentació. E Déus que.ns do salut e bona pluga.

Fuit publicata predicta preconizacio per loca solita etc. per Petrum Rovira, presente me, Ffrancischo Mir, notario et scriba domus paceherie, die jovis vissessima quarta mensis septembris anno a nativitate Domini millessimo CCCCLxxviii.

6.

1504, juny, 19

Hi ha a la vila un francès que l'any passat era batxiller de les escoles i enguany es quedaria a regir-les; que ho tractin amb ell i que tingui batxiller.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1501-1510, f. 103v

E més foncs preposat que com aquesta universitat age a mester mestre a les scoles, que ací ha un francès qui l'any pasat here batxeller, que voldrie aquelles; que si. Ils par se dege donar, que se age. Que ho vegem he ho deslberen.

Acordà he deslberà lo dit Consell que los honorables senyors de pahers ensemps ab los honorables mossèn Ramon de Perellós, en Johan Palau, Ramon Folch he Tomàs Prunera (i afegit:) e Pau Ester, y que parlen ab dit mestre, he que negocien ab ell en la forma lo[s] parega, e que age un batxeller hi donen-hi suficient a fi que los fills de vila e altres princip[i]ants se aprofiten.

7.
1505, agost, 28

Un framenor custodi de Sant Francesc els ha proposat que es quedaria a sermonar en la Quaresma i regir les escoles si el pagaven degudament; acorden aconduir-lo i nomenen una prohomenia que se n'encarregui.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1501-1510, f. 147v

E més fonch proposat al dit honorable Consell per los honorables senyors de pahers com ara pochos dies ha pasats serie ací arribat hun frare menor, lo qual és custodi de l'orde de Sent Francesch. E parlant ab sa reverència ensemps ab mossèn Montrós, y pregant sa reverència que, actenent que aquest monastir està huy sense algun home de ciència per sarmonar e confesar en lo temps degut, que li plagés donar ací algun bon home de ciència. E per ell fonch respost que en ver ell tenrie molt desig de complir son desig. E que si a la universitat parrie bé, que ell serie content de aturar-se ací e sarmonar en la coresma, e tenrie les escoles donant-li lo estipendi degut.

Acordà e delibèrà lo dit honorable Consell que per la proposició feta, damunt dita, sia presa; e sia conduhit dit mestre e frare. E per negociar aquest negoci e acte de sermonar, sia tramès als honorables senyors de pahers ensemps ab una promenia. La qual promenia és la dejús escrita, ço és:

Mossèn Montrós
Mossèn Tomàs Prunera pròmens
En Bernabé Palau.

8.
1505, setembre, 23

Passa un mestre per la vila i, degut que no en tenen, decideixen aconduir-lo per un any, amb salari de 8 lliures.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1501-1510, f. 150r

E més fonch proposat al dit honorable Consell com ací ha hun mestre d'escoles. E que actenent que la vila no té mestre, seria bona cosa que se conduhís.

Acordà e delibèrà lo dit honorable Consell que sia conduhit lo dit mestre per hun any. E que li sia constituhit en salari huyt liures e no més. E axí ne donaren càrrech a mossèn Tomàs Prunera, Bernabé Palau e los pahers.

9.
1516, juny, 24

El Consell encarrega a una prohomenia que decideixi sobre la continuïtat de mestre Belart, batxiller.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1516-1518, f. 18r

Sobre mestre Belart, betxeller per amostrar als estudians aquest any, fonch deliberat sie remès als senyors de paers e a micer Dionís e a mestre Lor e a mestre Farreró.

10.
1519, agost, 19

El Consell elegeix una prohomenia per poder aconduir metge i mestre d'escoles, i nomena dos prohoms per visitar els estudians a l'estudi, una vegada al mes.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1519-1936, f. 20r

(marge:) estudi e metges.

Sobre lo metge e mestre de scoles, foren elets en pròmens per poder tractar e cloure ab aquells que bé. Is vindrà

los senyors de pahés
micer Menarges
micer Dionís
Ramon Folch
mestre Fareró.

(marge:) visitar l'estudi.

E per visitar los studians quiscun mes a l'estudi,

micer Menarges
micer Dionís.

11.
1524, juliol, 25

Tenen aconduïts dos mestres per a les escoles, però aquestes estan en part enderrocades; el Consell determina adobar-les degudament, i nomena una prohomenia que s'encarregui de fer fer les reparacions necessàries.

AHCT, FM, *Llibre de consells*, 1519-1536, f. 147v

Item més fonch proposat que com no ignoren

les seues magneficències com aquesta universitat per lo corrent any té conduïts dos mesres per les scoles, per doctrinar los fills de aquesta vila e los qui ací vendran a estudiar. E per quant les scoles stan de present en part derroquades, e serie gran dany e vergonya de la vila per quant stan inhabitable si reparació alguna en elles no.s fa. Vosaltres fas feu-ne una detterminació.

Fonch delliberat per los susdits consellers que en dites scoles sie feta reparació deguda, e de dites coses hagen càrrec ab los senyors de paers, los pròmens davall escrits

en Luis Guinot
Bortomeu Gris Joan de les Cases.

12.

1564, març, 30

Albarà de pagament de tretze lliures, sis sous i vuit diners a Antoni Pescador, mestre major de les escoles de la vila, per la primera i la segona terces del salari d'ell i del seu batxiller.

AHCT, FM, *Llibre d'albarans, 1563-1565*, f. 11v

Albarà a dit sotaclavari.

Los pahés etc. ne doneu e pagueu al reverent mestre Anthoni Pescador, mestre major de les scoles majors de la present vila, tretze liures sis sous y vuyt diners, moneda barchelonesa, les quals, ço és, vi lliures xiii sous iiii [diners], li són estades a terme en lo dia o festa del Nadal prop passat; y les altres vi lliures xiii sous iiii [diners] seran a terme en la festa de Pasqua de Resurecció prop venidora, y per la primera y segona terces de sa conductió per aquelles vint lliures los done a ell y a son batxiler fins a Sant Joan de juny prop venidor, en tres terces, per legir en dit estudi y adoctrinar los stodians y erudir aquells en gramàtica y bones consuetuts y pràctiches, segons conste en la capitulació entre dita universitat y ell formada e jurada, a la qual se fa relació e ab los salaris en aquella designats. E reteniu etc., a xxx de març MDLxiii.

13.

1571, juliol, 14

Albarà de pagament de divuit lliures al reverend mossèn Jaume Pont, prevere i mestre dels estudis, pel salari de l'any present.

AHCT, FM, *Llibre d'albarans, 1567-1576*, f. 65v

Albarà per a mossèn Jaume Joan Guardiola, sotaclavari.

Los pahers etc. ne doneu y pagueu al reverent mossèn Jaume Pon, prevere y mestre dels studis de la present vila lo any present y dejús

scrit, divuyt lliures, moneda barcelonesa, a ell per la universitat de la present vila degudes per rahó del que dita universitat li té promès per adoctrinar als studians y legir al estudi major de dita vila, y per la condució del present any, lo qual havie de haver fi la vigília de Sanct Luc primer vinent. E no obstant que lo dit any no sie complit com axí fos tractat per nostres predecessors, és a saber, que no havent-hy studians de Sanct Joan enllà, lo dit mossèn Pont no fos obligat en llegir en dit estudi; y ara de present no y age ningun estudiant per poder apendre en dit estudi, com axí sie pactat y tractat per los senyors pahers passats y de ells aguda informació. E reteniu etc., a xiiii de juliol MDLxxi.

14.

1567, juliol, 28

Capitulació feta entre els paers i el reverend mestre Antoni Berenguer, com a mestre de les escoles, amb el sou anyal de divuit lliures, en terces; fixen els salaris a pagar pels alumnes i altres obligacions.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1567-1613*, f. 4r i v.

Capitulació feta, fermada e jurada de y entre los magnífichs y honorables mossèn Gaspar de Ivorra, donzell, mossèn Francesch Mir, notari, mossèn Perot Agramunt y mestre Joan Alticent, paers lo any present y dejús scrit de la vila de Tàrraga, de una part, y lo reverend mestre Antoni Berenguer, mestre de les scoles de dita vila, natural de la vila de Mongay, de la part altra, de y sobre lo legir en lo estudi major de la present vila, per a temps de un any, lo qual comensarà a córrer en lo dia o festa de Sanct Lluch prop venidor, e finirà en la vigília de Sanct Lluch après venidor del any MDLxviii, per lo preu o mercè de devuit lliures per dit any, pagadores en tres terces de sis en sis lliures; so és, la primera a Carnestoltes primer venidores y la segona lo dia o festa de Sanct Joan del mes de juny, y la tercera y darrera en lo dia ho festa de Sanct Lluch après venidora y del sobredit any MDLxviii, ab obligació de tots y sengles béns de la universitat de la dita vila de Tàrraga llargament y bastant.

E primerament lo dit mestre Anthoni Berenguer, mestre de les escoles damunt dit, convé y en bona fe promet als sobredits senyors de paers e se obligue de legir tot lo dit any les lliçons a voluntat y a més profit dels studians; e dels quals haja de rebre lo preu acostumat e no més avant, so és, dels fills de vila gramàtichs qui entraran en general e hoiran les lliçons vint-y-dos sous, e dels stodians estrangers gramàtichs, un ducat, o més verament, com dit és, lo acostumat. Als quals age de erudir, legir y ensenyar, com convé e se pertany a tot profit e útil de aquells, y que

age de haver un bachelier idòneo a sa voluntat.

Item lo dit mestre Antoni Berenguer convé y promet a dits senyors de pahers, en nom de la universitat, de legir una lliçó en quiscun dia de diumenge e festa qual los dits senyors de pahers voldran, axí per als eclesiàstichs de la venerable comunitat com encara a altres persones de la universitat com voldran hoir aquella, sens salari algú.

Item convé lo dit mestre Antoni Berenguer a la fi del dit any sie obligat en tornar la clau de la porta principal y totes les altres que li seran donades en memorial, y la de la porta del solar. Y axí matex sia obligat a tot dany porien fer los estudiants en lo dit estudi lo dit any, lo qual dany fos a culpa sua o de dits estudiants y no altrament. //

Item volen dits senyors de pahers que neguns altres mestres durant lo dit any no puguen tenir estudiants en territori de la present vila, sinó que agen de anar a stodiari al estudi major. E que dit mestre no pugue haver ni exegir de aquells sinó lo que és acostumat de pagar; y dels principiants de gramàtica que no hoiran les lliçons, que agen de pagar lo acostumat ab les altres estipulacions de la universitat.

Fuit firmata et jurata huiusdem capitulatio inter per totos dominos paciarios et honorabilem dominum Antonium Berenguer, dicta die .xxviii. mensis julii MDLxvii

Testes venerabiles domini Petrus Patau, presbiter, et Petrus Dos, sartor, Tarrege.

15.

1575-1576

Capitulació feta entre els paers i mossèn Lluís Sarmiento, mestre en arts, natural de Saragossa, perquè regeixi l'estudi el curs de Sant Lluc de 1575 a Sant Lluc de 1576, per vint-i-vuit lliures; estableixen els diners que podrà cobrar dels escolars i altres pactes. S'afegeix al final la renovació de la capitulació per al curs següent, feta al març de 1576

AHCT, FM, Llibre de capitulacions, 1567-1613, f. 32 r i v.

Capitulació, transacció, concòrdia y avinència feta per y entre los magnífichs senyors Thomàs de Menargues, donzell y en los drets doctor, mossèn Lloís Moya, burgès, mossèn Pere Tapioles, botiguer de draps, y mossèn Francesch Mir, notari, pahers lo any present y dejús scrit de la vila de Tàrrega de una part; y lo discret mossèn Lloís Sarmiento, mestre en les arts, natural de la ciutat de Saragossa, de part altra, sobre lo legir en lo estudi major de la present y dita vila, y adoctrinar als estudiants que en ell vindran, per temps de un any, lo qual

ha comensat ha córrer lo dia de Sanct Lluc més prop passat y finarà la vegília de dita festa del present any de mil cinc-cents setanta y sis, per lo preu ho mercè de vint-y-vuyt lliures bacheloneses y per dit any pagadores en tres yguals pagues y solucions, y ha beneplàcit dels dits senyors de pahers si alguna cosa de bestreta fer li volrran, atesa sa penúria. Ab obligació de tots y sengles béns de dita universitat llargament y bastant.

E primerament lo dit mossèn Lloís Sarmiento, mestre de les scoles damunt dit, convé y en bona fe promet als dits senyors de pahers en veu y nom de dita universitat de llegir tot lo dit any les lliçons necessàries a voluntat dels estudiants y per profit d'ells hi ha coneguda dels dits senyors de pahers, tenint de rebre lo preu acostumat y lo lit de aquells; ço és, dels fills de vila vint-y-dos sous, y dels forasters un ducat, de aquells emperò que hoiran gramàtica y entraran en general; y dels altres estudiants petits, lo que fins havuy s'és praticat. Reservada, emperò, tostemps la conexenssa als dits senyors de pahers y als tots y dits estudiants, haje de erudir, llegir y ensenyar com convé y se pertany a tot profit y útil de aquells.

Item lo dit mossèn Lloís Sarmiento convé y promet als dits senyors de pahers en nom de la universitat ja dita de legir dos lliçons ho saltim una cada dia de festa, qual los dits senyors de pahers voldran, axí per als eclesiàstichs de la venerable comunitat com encara ha altres persones de dita universitat. E açò sens salari algú.

Item que lo dit mossèn Lloís Sarmiento a la fi del dit any sie obligat en tornar les claus de la casa hont per avuy té lo estudi hi altres coses si acomanades li seran, migançant memorial per dita causa fahedor als dits senyors de pahers. Y star ha tot dany porien fer los estudiants a llur culpa ho de dits estudiants ho denuntiar-ho dins tres dies a dits senyors de pahers per a que fasen pagar lo dany ha qui lo haja fet. E per lo semblant, si ha cars des de Sanct Joan de juny fins ha Sanct Lluc no y havie estudiants, que en tal cars los senyors pahers lo puguen llicenciar; y si n'i havie, que per dit temps cada hu més avant haje de pagar sis sous ultra dels vint-y-dos ho vint-y-quatre sous. //

Item consenten y volen los dits senyors de pahers que ningunes persones de qualsevol condició sien que durant lo dit temps de un any puguen ensenyar ni amostrar ha ninguns estudiants, axí grans com petits, sinó que aquells hagen de anar al estudi major. E perquè alguns preveres en la parroquial sglésia de la present vila amostren de llegir alguns infants, que en açò dits senyors de pahers prometen

de tractar-ho y comunicar-ho ab lo reverend degà per a què la cosa cortesque en lo effecte necessari. Y en lo demés y dessorre exposat, sots obligació dels béns de dita universitat convenen y en bona fe prometen de tenir-ho y complir-ho llargament y bastant etc.

(afegit, en la mateixa lletra:)

Item volgueren les dites parts que los presents capitols y coses contengudes en ells sien allargats etc.

Die xviii mensis marcii anno a nativitate Domini MDLxxvi huiusmodi capitula et unum quodque eorum firmata et jurata fuerunt per partes superius dictas prout ad quemlibet dictarum partium pertinet et spectat, presentibus testibus Francisco Boleda et Gaspare Castelló, sartoribus ville Tarrege.

E los senyors de pahers Joannot de Olivó, mossèn Pons Portella, mossèn Jenot Dionís Miquel y mestre Monssarrat Monfar, lo any present de la universitat de la present vila de Tàrrega de una, y mossèn Lloys Sarmiento, mestre del estudi, de la part altra, tenen firmada la damunt dita capitulació per a temps de un any; ço és, des del dia de Sanct Joan del present mes de juny més prop passat, y finita la vegília de dita festa del any MDLxxvii, per preu ho mersè de vint-y-vuyt lliures pagadores per ses terces. Treslat emperò que per lo present any de setanta-y-sis, que havie de servir fins al dia de Sanct Lluç, se'n lleve quoranta sous de tal manera que no.n rebrà sinó vint-y-sis lliures. Les quals coses tenen fermades en poder del notari dejús scrit per parts damunt dites, presents per testimonis mossèn Pere Tapioles y mossèn Francesch Berga.

16.

1577, abril, 1

Capitulació dels paers amb mossèn Bernat Roig, com a mestre de gramàtica, amb el salari de cinquanta-cinc lliures per tot el període -del vint de gener de 1577 a Sant Joan de 1578-; en determinen les obligacions i els salaris que podrà cobrar dels estudiants.

AHCT, FM, Llibre de capitulacions, 1567-1613, f. 40r i v.

Capitulació, concòrdia, translació y avinença feta per y entre los molt magnífichs senyors de pahers lo any present corrent y dejús scrit de la present vila de Tàrrega, en veu y nom de la universitat de dita vila de una, y lo honorable y discret mossèn Bernat Roig, en les arts y filosofia bachiler, natural de la vila de Guimerà, de les parts altra, sobre lo llegir en lo estudi major de la present y dita vila, y adoc-trinar als stodiants que en ell vindran, per lo residuo del present any qui ha comensat als vint dies del mes de giner més prop passat, y

finirà la vigília de Sanct Lluç après immediadament següent, y per lo any après següent, qui comensarà en lo dit dia ho festa de Sanct Lluç de mil cinc-cents setanta-y-set y finirà la vigília de Sanct Joan del mes de juny y any mil cinc-cents setanta-y-vuyt, per lo preu o mercè de cinquanta-y-sinc lliures bachelonenses, pagadores en la forma següent: ço és, vint lliures per lo residuo del dit y present any, deu lliures en lo dia ho festa de la Pasqua de Resurrecció primer vinent, y altres deu lliures en la dita festa de Sanct Joan del mes de juny après següent; y les predites trenta-y-sinc lliures y per lo segon any, per les terces conforme està en veril obsservància de fer y pagar als mestres ho preceptors que lligen en dit estudi.

E primerament lo dit mossèn Bernat Roig convé y en bona fe promet als dits senyors de pahers en veu y nom de dita universitat, de llegir // tot lo dit temps les lliçons neccessàries a voluntat dels stodiants y en profit d'ells, y a coneguda dels dits senyors de pahers, tenint de rebre lo preu acostumat de aquells; ço és, dels fills de vila vint-y-dos sous y dels forasters un ducat; de aquells, emperò, que hoiran gramàtica y entraran en general y dels altres stodiants petits, lo que fins ha vuy s'és praticat, reservada, emperò, per tostemps la conexensa als dits senyors de pahers. Y als tots y dits stodiants haje de erudir, llegir y enssenyar com convé y se pertany, a tot proffit y útil de aquells.

Item lo dit mossèn Bernat Roig convé y en bona fe promet als dits senyors de pahers en nom de la universitat ja dita, de llegir dos lliçons ho saltim una, cada dia de festa, quals los dits senyors de pahers volran, axí per als venerables preveres ho stodiants, sens salari algú.

Item lo dit mossèn Bernat Roig a la fi del dit son temps sie obligat en tornar les claus de la casa ho estudi, y altres coses que li seran acomanades, tant ab inventari com altrament; y star a tot dany porien fer los stodiants ha llur culpa, ho de aquells, sots obligació de sos béns.

Item consenten y volen los dits senyors de pahers que ningunes persones, de qualsevol condició sien, que durant lo dit temps de un any puguen enssenyar ni amostar ha ninguns stodiants, axí grans com petits, sinó que aquells haje de anar al estudi major. E perquè alguns preveres en la parroquial sglésia de la present vila amostren de llegir alguns infants, que en açò dits senyors de pahers prometen de tractar-ho y comunicar-ho ab lo reverend degà per a que la cosa sortesque en lo effecte neccessari y en lo demés y dessorre exposat, sots obligació dels béns de dita universitat,

convenen y en bona fe prometen de tenir y complir-ho llargament y bastant etc.

Item volgueren les dites parts que los presents capitols y coses contengudes en ells sien allargats, etc.

Die prima mensis aprilis anno a nativitate Domini MDLxxvii, huiusmodi capitula et unum quodque eorum firmata et junta fuerunt per partes superius dictas prout ad quemlibet earum pertinet et spectat, presentibus testibus honorabile Petro Tapioles, mercatore, et Petro Dos, sartore, Tarrege.

17.

1579, març, 11

Capitulació dels paers amb el mestre Joan Rodrigues, mestre d'escriure i de comptar, per deu lliures anyals, a terces; estableixen els sous a pagar pels alumnes i les obligacions del mestre.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1567-1613*, ff. 50v-51r.

(Marge:) Mestre de scriure y comptes.

Capitulatió y avinensa feta y firmada entre los magnífichs senyors Llois Moyà, Joan Jordà, Joan Alticén y Joan Miquel, pahers lo any present y corrent e devall scrit, de la present vila de Tàrrega, en nom y veu de la universitat de la dita vila de una, y lo honorable mestre Joan Rodríguez, mestre de scriure y de comptes, natural de la vila de Sadana, bisbat de Pamplona, regne de Aragó, de parts altra, aserca del amostrar de scriure y comptes a tots los stodiants y dexebls, axí naturals com forans de la matexa vila, per a temps de un any, del dia present en avant primer comptadors, per la conductió y mercè de deu lliures, moneda barcelonesa, pagadores per ses terces, so és, de quatre en quatre mesos tres lliures sis sous y vuyt diners, conforme està en viril observansa de fer y pagar als mestres preceptors que lligen en lo estudi general de la matexa vila.

E lo dit mestre Joan Rodrigues convé y en bona fe promet als dits senyors de pahers, en nom y veu de dita universitat, que ell amostrarà per lo dit temps de un any de scriure y comptes a voluntat dels dexebls y profit de ells, a coneguda dels senyors pahers, tenint de rebre lo salari acostumat; so és, per cada mesada del scriure, dos reals, y per cada mesada dels comptes, altres dos reals; de tal manera que si un dexeble voldrà aprofitar-se de la una cosa y altra, age de pagar quatre reals cada mes. Prometent de ensenyar y en dir aquells com se pertany y deu, a lur bé y útil de aquells.

Item lo dit mestre Joan Rodríguez convé y promet que ell, ab sa família, se tresladarà en la

present vila y allí farà contínua residentia per tot lo dit temps de un any, y no se n'anirà de ells sens licentia demanada y obtenguda dels senyors pahers. E per a que los dexebls puguen millor y més cert aprofitar-se, que complirà lo any en dita vila si Déu serà servit; y en cars que se n'anàs, que perde la conductió tota y los senyors pahers puguen haver altre mestre a costes y despeses de ell, dit Joan Rodrigues, lo qual en persona y béns vol ésser-hy obligat. E per an assò ne done per fermanses y principals pagadors a mestre Pere Roqueta, sastre, sogre seu, y a sa muller, de la vila de Verdú, los quals ab ell y sens ell, junctament y a soles hi sien tenguts y obligats, y ab de la ley del Principat promet ésser convenguts y altres degudes y pertanyents, y ab jurament.

Item lo que dits senyors pahers volen y consenten que durant lo dit any neguna altra persona puxa fer semblant exercici de amostrar, en la present vila ni terme de aquella, de scriure ni comptes a ningun dexebls que de ell ne agués eo speràs salari ni premi, si ya no ere algun pare, ho uncle o jermà, a un fill, nebot o jermà tant solament, y no altrament. De tal manera que fos vist fer-se per // donar dany y descàrech al dit mestre Joan Rodrigues ans, e de tot volen dits senyors pahers ésser llevat semblant e perquè contrastàs y danyàs al dit mestre Joan Rodrigues, la conexença a ells reservada en tot y per tot.

Item los dits senyors pahers volen que si acars serà que la necessitat fos tal del dit mestre Rodrigues que se li agués de fer bestreta de alguna de dites terces ans del temps, y ell faltave y no complie a la obligatió, que en tal cars tinguen seguretat ultra dels sobredits, la qual obligatió ara de present lo matex mestre Joan Rodrigues, sens perjudici de la primera y anyadint an aquella, ne done per fermanses y principals pagadors al magnífic en Thomàs Clariana y al discret mossèn Joan Palau, notari, presents y ut supra. Et jurant etc.

(Al marge, més avall:)

Die .xi. marcii 1579.

Testes mossèn Vinader y Pere Dos.

18.

1581, març, 24

Capitulació dels paers amb mossèn Guillem Joan Font, batxiller en arts, de Vidrà, com a mestre de gramàtica i d'escriure; precisa els sous a cobrar als alumnes, i la seva privativa d'ensenyament durant el període que duri l'aconductament.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1567-1613*, f. 56r i v.

(Marge:) Mestre de estudi y scriurer.

Capitulació y avinensa feta entre los il·lustres y magnífichs senyors Thomàs de Menàrguens, mossèn Pere Jaume Pujalt, mossèn Pere Palau y mestre Francesch Armengol, pahers, lo any present y dejús scrit, de la vila de Tàrega de una, y mossèn Guillem Joan Font, en arts batxeller, natural del lloch de Vidrà, diòcesi de Vich, parts altra, aserca de les coses davall scrites, en y per la forma següent:

E primerament lo dit mossèn Guillem Joan Font convé y promet als dits senyors de pahers que des del dia primer del present mes de mars, que ja té comensat, fins per tot lo mes de setembre primer vinent residirà y farà contínua residentia en la present vila, per a obs de ensenyar y adoctrinar als dexebles, axí de la vila com forans, voldran anar al estudi y assestir en aquell a hoir de gramàtica y apendre de scriurer y comptes; prometent que per sa part farà les diligències degudes y son dever en ensenyar y adoctrinar aquells durant dit temps, y no se n'anirà de dita vila sens licèntia demanada y obtenguda dels dits senyors pahers ho de sos successors, rebent lo salari de cada estudiant ho dexebles, so és, dels gramàtics, deu reals dels de la vila y dels de fora vila dotze reals; y los de scriure, dos reals per mes, y los de comptes així mateix dos reals lo mes; y los que apendran de scriure y comptes, quatre reals lo mes. Entès emperò que si per pacte de comptes o altres coses se avindrà ab los estudiants, que pugue haver lo que serà concordat ab dits estudiants.

Item los dits senyors de paers convenen y prometen que faran ab lo senyor dagà que ninguns capellans ni altres persones no tindran ni puguen tenir ninguns minyons per a passar, ans bé prometen que aquells faran tots anar al estudi major, y així los dits senyors de pahers, per lo dit temps, li comanen y prometen // donar vint lliures, moneda barcelonesa, ab dos yguals pagues, ço és, la primera al primer mes de maig primer vinent (ratllat, i a sobre:) en la festa de Sanct Joan de juny, y l'altre mitat, ço és, altres deu lliures, a Nostre Senyora de setembre o per tot setembre primer vinent.

Fuit firmata predicta capitulatio inter per illustres et magnificos dominos Thomas de Menargues, Petrum Jacobum Pujalt et Petrum Palau, paciarios nomine universitatis ex una, et Guillelmum Joannem Font partibus ex altera.

Testes Riera y mossèn Gabriel Codonyer.

19.

1592, setembre, 21

Capitulació dels paers amb mossèn Tomàs Amat, estudiant de Cervera, per al curs 1592-1593, perquè ensenyi gramàtica i de llegir, per

quaranta lliures, amb la conformitat dels pares carmelites.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1567-1613*, f. 105r i v

Sobre la capitulació fahedora per y entre los il·lustres y molt magnífichs senyors Gaspar Joseph de Yvorra, Pere Baltezar Rabassa, Francesch Armingol y Pau Pujalt, los dos absents, pahers en lo any present y dejús scrit de la vila y universitat de Tàrega de part una en nom y veu de la universitat, y lo discret mossèn Thomàs Amat, estudiant de la vila de Cervera, de part altra, són estats fets, formats y jurats los pactes, capítols en e per la forma que se segueix.

E primerament los dits senyors de pahers, atenen y considerant que la present universitat tenie capitulat ab lo reverent provincial y convent de Sanct Joseph, pares descalsos de la present vila, de moltes coses y assenyalamment del estudi en què// prometien de amostrear y llegir gramàtica y altres coses, a bé y utilitat dels estudiants; y com la experiència sie mare de totes les coses y advertint no rehexir de aquella manera los pares carmelites y la present universitat tenie son pensament, ab esprés emperò voler y consentiment del molt reverent pare frare Àngel de Sanct Gabriel, prior del dit monestir y convent, los dits senyors pahers ab la tolleratió del que se'ls donave del estudi, an conduhit al discret mossèn Thomàs Amat, estudiant de Cervera, per lo temps de un any, lo qual comensarà a córrer lo dia eo festa del gloriós Sanct Luch evangelista pus prop venidora, havent fi la matexa festa del gloriós Sanct Luch del any 1593 y pus prop après venidor, ab què li donen per dit any quoranta lliures de bona moneda de Barcelona, per les quals haje y sie tingut y obligat de haver bé y degudament de ensenyar la gramàtica y mostrar de llegir als minyons, segons la possibilitat llur y a la conexensa y bona discretiò dels senyors pahers y persones per ells eletes, com sie a més útil y proffit dels estudiants; y ensenyar les bones pràctiques y costums de tal manera que nostre senyor Déu ne reste servit y lo poble a tot consento. Volent y declarant que, no obstant que lo any sie de Sant Luch a Sant Luch, són contents los dits senyors de pahers que, venint cars que a la festa del gloriós Sanct Johan de juny no tenie los estudiants que fossen algun número, per a què lo dit senyor mestre, per ser poch, agués de perdre lo temps en balde, que aleshores los senyors de pahers ne sien conexedors y li puguen donar llicèntia per a què se'n vaje o fasse de aquella millor manera li serà més expedient, puys sie llicenciat per los senyors de pahers com la bona discretiò los sie dexada a ells de voluntat y consentiment del dit senyor mestre.

Item lo dit mossèn Thomàs Amat convé, promet y done sa bona paraula als dits senyors de pahers de que ell complirà // a tot lo dalt tractat y capitulat, segons millor porà y sa habilitat li donarà loch; y en los dies de les festes llegir les lliçons per los dits senyors pahers designades per a què los estudiants tinguen aquella bona pràtiga y costums, y als preveres si acistir voldran, y altres persones sens nengun salari, prohibint de què en lo estudi no s'i jugue a ningun jènero de joch.

Item volen y se acotenten los dits senyors de pahers que lo dit mossèn Amat pugue exhigir dels estudiants gramàtics forasters y de la vila, y dels de cartilla y llegir tot allò està en útil observansa y de lonch temps ensà exhigir sens fer agravi a ningun estudiant de part la cognitió de llur cors als senyors de pahers, com se entengue no li llevaran res ans bé li donaran lo seu y lo que serà just, convenint y prometent que ultra de la exhigència dels estudiants li donaran y pagaran la conducta de les quoranta lliures ab les pagues terces tandes y solutions acostumades, que són de quatre en quatre mesos, dels béns de la universitat, sens retardatió alguna etc. Volent que si ell se enmalaltie, lo temps estarà malalt haje de tenir persona en son loch o repetir los dies haurà enfermat per a què los estudiants no perden son punt del que huiran, obligant-ne per so la una part y l'altra ad iuvicem y endesemps etc.

Testes firme dictorum dominorum patiariorum et Thome Amat, qui fui dicto die, sunt Franciscus Puig, studens et clericus, et Petrus Llaurentius Rabassa, scriptor, ach Petrus Navarro, famulus domini Francisc. Jordà, apotecharii dicte ville.

20.

1595, octubre, 14

Capitulació dels paers amb mossèn Pere Codina, de Vic, perquè faci de mestre de l'estudi durant el curs 1595-1596, amb el sou de trenta lliures més els salaris acostumats dels escolars. Al final, consta una nota de memòria del pagament de vint lliures a mossèn Rafel Golanor, mestre de gramàtica, pel curs que anirà de Sant Lluç de 1595 a Sant Joan de 1596.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1567-1613*, ff. 140 r i v i 141 r

(Al marge:) Capitulació de mestre Pere Codina, mestre de l'estudi.

Sobre la capitulació fahedora per y entre los molt magnífichs senyors Francesch Mir, mestre Francesc Cantons, y en Pau Puial absent, ab lo senyor Gaspar de Yvorra quòndam, pahers de la vila y universitat de Tàrrrega, de part una, en nom y veu de la dita universitat; y

lo discret mossèn Pere Codina, natural de la ciutat de Vich, de la part altra, són estats fets, formats y jurats los capítols y pactes en y per la forma y manera que se segueyx.

E primerament lo dit discret mossèn Pere Codina, per lo temps de un any qui comensarà a córrer lo dia ho festa de Sanct Luch pròxim venidora, y finirà en consemblant dia ho festa // de l'any venidor de 1596, convé y promet als damunt dits senyors de pahers qui vuy són y en après seran que ell de tot llur poder vagarà y donarà obra ab efecte y tot acabament en erudir y ensenyar a tots y qualsevol, axí dels poblats de la present vila com encara als altres y forasters, de llegir, scriurer y comptar, com encara los principis de gramàtica, com és decorar, y les conveniènsies de gramàtica, segons ell millor porà y dits estudiants millor aprendre poran; de tal manera que procurarà de abilitar-los com millor porà, ab què, emperò, li hagen de pagar lo que se acostume, ultra del que la universitat li done de conducta. Y encara procurarà quiscun dia posar manat a tots los minyons que reverà, estaran çota protecció sua, quiscun dia, adoctrinar-los en què ans no fassen ningun exercicci, de fer-los anar quiscun jorn de matí a huir y cantar la missa matinal, dita la missa de Nostra Senyora dels scolans, per a què per medi de Nostra Senyora los vullen il·luminar en donar-los bon enteniment y doctrina christiana, a honor y glòria de Nostre Senyor y de la glorióssísima humil Verge Maria; y en açò posarà totes ses forces. Y per attendre y complir ne oblige sa persona y béns, y ab jurament.

Item ab altre capítol los damunt dits magnífichs senyors de pahers, en nom y veu de la universitat, prometen al dit mestre Pere Codina que per lo salari de un any y conducta li donaran y pagaran dels béns de la universitat trenta lliures ab tres iguals terces, per lo dit temps de un any; y ultra de aquelles pugue y li sia llicít al dit mestre Pere Codina de exhigir dels estudiants tot allò està en viril observansa haver de rebre de cada estudiant, segons lo art aprendran. Y les dites trenta lliures li pagaran, com dit és, dels béns de la universitat, que axí ho prometen y juren en ànimes llurs llargament etc.

Testes firme omnium predictorum sunt Thomas Rocha, daguerius et minor, et Petrus Llaurentius Rabassa, notarius Tarrege. //

Donen los senyors de pahers a mossèn Rafel Golanor, mestre de gramàtica, vint lliures de Sanct Luch a Sanct Joan, com és costum entre mestres de gramàtica; lo qual ha comensat son estudi lo endemà de Sant Luch del present any MDLxxxv. Per ço se'n fa memòria.

21.

1608, octubre, 30

Capitulació entre els paers i Joan Reig, de Mataró, estudiant de medicina, per ser aconduït com a mestre de gramàtica.

AHCT, FM, *Llibre d'actes i memòries, 1603-1621*, f. 66r.

(Marge:) Capitulació del mestre de estudi de gramàtica.

Die .xxx. octobris MDCviii.

Sobre la capitulació fahedora per y entre los magnífichs senyors don Ramon de Perellós y Melchior Baget, Francisco Cantons y Hierònim Bordeix, pahers lo any present de la vila de Tàrraga, de una part, y Joan Reig, estudiant en medicina, de la vila de Mataró, de part altre, mestre de gramàtica de la dita vila de Tàrraga, se à fet lo acte y capitulació següent:

Primerament los dits senyors de pahers donen lo estudi de gramàtica de la vila de Tàrraga a dit mossèn Joan Reig, comensant lo dia de Sant Lluch y acabant lo dia de Sant Joan de juny prop vinent, ab conducta de quaranta lliures pagadores per ses terças y tandas conforme és acostumat; ço és, la primera paga al darrer de desembre y la segona al darrer de mars, y l'altre altre als 20 de juny, tot per iguals pagues, de béns de dita vila y universitat, sent tingut y obligat dit Reig en aver de llegir les lliçons ordinàries per a los grammatichs, y aver de ensenyar als altres minyons de llegir y scriure.

Item que los grammatichs y minyons de llegir ajen de pagar ultra del salari de la vila dóna a dit mossèn Reig, mestre, los salaris acostumats per quiscun de ells al dit mestre del estudi etc.

Et ideo nos dicte partes laudantes etc.

Testes firme.

22.

1617, abril, 2

Capitulació entre els paers i el reverend mossèn Pau Falcó, prevere, com a mestre de gramàtica per al període de Sant Joan de juny de 1617 a Sant Joan de juny de 1618, amb el sou de cinquanta lliures; determinen també els sous a pagar pels escolars.

AHCT, FM, *Llibre d'Actes i Memòries, 1603-1621*, ff. 153v-154r.

(Marge:) Capitulació del mestre de gramàtica, any 1617.

Sobre la capitulació per rahó del estudi fahedora per y entre los senyors Joan Clusa, en drets doctor, Guillem Garcia, Francesc Pellicer y

March Soler, pahers lo any present y corrent de la vila y universitat de Tàrraga, de part una, y lo reverent mossèn Pau Falché, prevere y mestre de gramàtica de dita vila de Tàrraga, de part altra, són estats per y entre dites parts fets y jurats los capítols y pactes següents:

E primerament los dits senyors pahers, per a temps de un any, que comensarà a córrer lo dia o festa de Sant Joan del mes de juny pròxim venidor y finirà en consemblant dia o festa del any MDCxviii, condueixen y asalarien en mestre de gramàtica y per a ensenyar de llegir del estudi de la present vila al dit mossèn Pau Falché, per rahó de la qual conducta, salari o mercè, li prometen donar durant dit any dels béns de la dita vila y universitat cinquanta lliures, moneda barcelonesa, pagadores per ses terces segons és de costum, ab tal emperò pacte y condició que dit mossèn Pau Falché haja de llegir tot lo ivern y stiu, y no res menys haja de ensenyar de llegir als min[y]ons ab molta puntualitat y vigilància y diligència, com de ell se confia.

Item lo dit mossèn Pau Falché accepte dita con/ductió y mercè ab los pactes sobredits, als quals expressament consent y així convé y en bona fe promet que ell de tot son poder procurarà en llegir bé y degudament la scientia de la gramàtica y no res menys ensenyar de llegir a tots los que en dit estudi voldran anar, ab molta puntualitat, a la hora acostumada, ensenyant-los bones pràctiques y costums, així en lo spiritual com en lo temporal. E instruhir-los en lo amor y servey de nostre senyor Déu y devotió de la gloriosa y humil verge sancta Maria, mare sua, y Sancta Maria (sic). E que dels fills de la vila que hoyran gramàtica, no exigirà sinó un ducat de pensió per any; y dels que apendran de llegir, no exigirà sinó un sou cada mes per quiscú, segons és de costum y lloable consuetud. E promet que sempre y quant haurà acabat y finit lo any de llur conducta, donarà, posarà y entregarà la clau del dit estudi en mà y poder de dits senyors pahers.

Et ideo nos dicte partes laudantes etc., fiat cum obligatione bonorum ambarum partium qui iura quorumcumque renuntiationibus et cum juramento.

Testes sunt Petrus Joannes Vendrell, cultor, et Joannes Baptista de Os, virgarius, degentes Tarrege.

Penes Petrum Laurentium Rabassa, notarium et scribam ordinarium domus consilii Tarrege.

23.

1621, juliol, 12

Capitulació entre els paers i mossèn Pere Capell per regir l'estudi major de Sant Joan de

juny de 1621 a la vigília de Sant Joan de 1622, amb el sou de cinquanta lliures; fixen també els sous a pagar els escolars.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1618-1666*, ff. 41v-42r

Capitulatio, transactio, concòrdia y avinensa per hi entre los molt magnífichs senyors mossèn Francesch Ferreró, Luís Carreres, Pere Roig y Montserrat Farran, pahers lo any present y dejús scrit de la vila de Tàrrega, feta de part una; y per lo venerable mossèn Pere Capell, mestre de scolas, de la part altra, sobre lo legir en lo estudi major de la present y dita vila, y adoctrinar als estudiants que en ell vindran, per temps de un any, lo qual ha comensat a córrer lo die o festa de Sant Juan de juny proppassat y finirà la vigília de dita festa del any 1622, per lo preu o mercè de L lliures [0] sous barcelonesos, y per dit any pagadores en tres iguals pagues o solutions, ab obligatió de tots y sengles béns de dita universitat largament y bastant.

1. E primerament lo dit mossèn Pere Capell, mestre de les scoles demun dit, convé y en bona fe promet als demunt dits senyors de paers en veu y nom de dita universitat, de llegir tot lo dit any las lliçons necessàries a voluntat dels estudiants y per profit d'ells, y a coneguda dels dits senyors de pahers, tenint de rebre lo preu acostumat y sòlit de aquells; ço és, dels fills de vila 22 sous y dels forasters 24 sous, d'aquells emperò que hoiran gramàtica y entreran en grenat. Y dels altres estudiants petits lo que fins avuy s'és praticat, reservat emperò los temps a coneixensa als dits senyors de pahers; y als tots y dits estudiants hage de erudir legir y ensenyar com convé y se pertany a tot profit y útil de aquells.

2. Item lo dit mossèn Pere Capell convé y promet als dits senyors de pahers, en nom de la universitat ja dita, de llegir una lliçó cada dia de festa, qual los dits senyors de pahers voldran, així per als eclesiàstichs de la venerable Comunitat com encara altres persones de dita universitat, e assò sens salari algú.

3. Item que lo dit mossèn Pere Capell, mestre de scolas premit, a la fi del dit any sie tingut y obligat en tornar las claus de dit estudi e altres coses si comanades li seran, ab memorial o altrament, als dits senyors de pahers, ab pacte emperò que procure dits estudiants no fassen digun dany en lo estudi y que, tenint ell culpa, ho hage de pagar y refer als dits senyors pahers de sos béns.

4. Item concenten y volen los dits senyors de pahers que ningunes persones de qualsevol condició sien que durant lo dit temps de un

any puguen ensenyar ni amostrar a ninguns estudiants, així grans com petits, sinó que aquells hagen de anar al estudi major. //

E perquè alguns preveres en la parrochial isglésia de la present vila amostren de legir ad alguns infants, que en assò dits senyors de pahers prometen de tractar-ho y comunicar-ho ab lo reverent dagà perquè la cosa sortisca en lo effecte necessari; y en lo demás y desobre exposat, sots obligarió dels béns de dita universitat, convenen y en bona fe prometen de tenir y complir-ho llargament y bastant etc.

5. Item volgueren les dites parts que los presents capitols e coses contengudes en ells sien allergats etc.

Die duodecima mensis iulii anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo vigesimo primo huiusmodi capitula et unumquodque eorum firmata et jurata fuerunt per partes superius dictas. Prout ad quemlibet dictarum partium pertinet et spectat presentibus pro testibus Joanne Baptista Dos et Antonio Joanne Torres, omnibus virgariis dominorum patiariorum dicte ville Tarrege.

24.

1630, juny, 3

Capitulació dels paers amb Francesc Torres, mestre de gramàtica, natural de Berga, perquè regeixi les escoles durant tres anys continuus amb el sou de seixanta lliures per any.

AHCT, FM, *Llibre de capitulacions, 1618-1666*, f. 104 r i v

(Marge:) Conducta de mestre del estudi, 1630
Die tertia iunii MDCxxx.

Per y entre los magnífichs senyors Pere Onofre Monfar, Joseph Vinyals y Joan Lleó, pahers lo present y corrent any de la universitat de la vila de Tàrrega juntament ab Pere Pujalt, del present acte absent, de una; y mossèn Francesch Torres, mestre de gramàtica, natural de la vila de Berga, de part altra, sobre de les coses avall scrites és estat tractat lo següent:

Primerament los dits senyors pahers, tenint de estes coses exprés orde y inseguint la deslberació del concell general celebrat en les cases de la paheria als dos dies dels corrents mes y any, per temps emperò de tres anys que comensaran de córrer al primer del mes de setembre pròxim vinent y finiran al darrer de agost del any 1633, contínuos, aconduexen per a mestre de gramàtica de la present vila a dit Francesch Torres, ab pacte que dit mossèn Torres sia tingut y obligat de llegir contínuament la gramàtica durant dit temps; so és, les lliçons acostumades llegir en dit estudi de la

present vila a ses hores com és acostumat fer fins al dia present, a tots los estudiants, axí de la present vila com forasters, que voldran anar ha estudiar y apendrer en dit estudi, y educar-los en tot lo ha ell possible en bones pràctiques y costums.

Item que que ultra del sobredit aja dit mossèn Francesch Torres e sia tingut y obligat a ensenyar de llegir y scriurer a tots los minyons axí de la present vila com forasters durant lo dit temps, donant-los les lliçons acostumades donar.

Item dits senyors pahers prometen en nom de la universitat que donaran y pagaran ells y sos successors en dit ofici, eo dita universitat, a dit mossèn Torres per lo salari de dit exercici de llegir y ensenyar ab la forma sobre dita, cent vuytanta lliures, dic 180 lliures [0] sous, a raó de sexanta lliures per any, pagadores quiscun any per ses terces de tres en tres mesos; y aquelles li pagaran, ço és, que les y carregaran sobre algun arrendament segur dels que la universitat té fets a diferents persones. Y ultra de dites 180 lliures [0] sous, volen y comenten dits senyors // pahers que dit mossèn Torres puja y li sia lícit y permès cobrar dels estudiants de gramàtica un ducat quiscun any, y dels demés, de llegir y scriurer, lo que està acostumat rebre fins vuy, prometent donar-li y prestar-li tot favor y ajuda necessaris per la cobrança de dits salaris avans de ... dits estudiants y altres a qui ensenyarà. Y noresmenys prometen que no permetran que durant dit temps ninguna persona puga ensenyar en la present vila ni en los monostirs; y que si algú de la present vila o altres se trobarà que aniran en altra part fora del dit estudi, los faran pagar a dit mestre Torres lo salari com si ell los ensenyàs.

E lo dit senyor Francesch Torres accepte dita conducta ab lo salari sobre dit de dites 180 lliures [0] sous, y ultra de aquells y dels salaris

dels estudiants, convenint y prometent de aver-se ben la ex... de ensenyar, bé y decentment, com de sobre està dit y se acostume y sa concientia lidictora (?) altrament convenir.

Et ideo nos dicte partes laudantes etc. Fiat obligatio vicitudinaria pro adimplendis omnibus predictis cum obligatione bonorum dicte universitatis et dicti Torres ac renuntiationibus solitis tam fori quam aliis et cum juramento juxta stilum notarii infrascripti.

Teste sunt Joanes Baptista Dos et Joannes Boleda, virgarii dictorum dominorum pathiriorum Tarrege et Marchus Domènech, regia auctoritate ubique ditionis domini nostri regis notarius publicus dicte ville Tarrege, qui praemissis vice et loco de Tarregua substitutus discreti Vicentii Riera notarii et scribe ordinarii domus patiarie Tarrege, interfuit ac instrumentum predictum sub forma predicta recepit.

25.

1686, abril, 16

Han de posar edictes per aconduir mestre de gramàtica, però ara mossèn Ramon Canela se'ls ha ofert de fer-ne; resolen aconduir mossèn Ramon Canela per tres anys seguits a l'estudi, en benefici dels estudiants.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1684-1698*, ff. 90v-91r.

Fonch proposat que la vila està sens mestre de gramàtica y no se han posat edictes encara que fou resolt ab altre concell se'n posassen, y vuy se té notícies que mossèn Ramon Canela, prevere, qui ensenyà hun any, tindrie ganas de tornar a ensenyar; y així vejen si, vista que donave satisfació, se li donarà lo estudi o si se posaran edictes o allò que.s degue fer.

Fonch resolt que.s done dit magisteri a dit mossèn Canela, encarregant-li que no dexi de ensenyar al cap de un any, sinó que continuï tres anys, pus altrament és en perjudici dels // estudiants de mudar tots los dies de mestre.